

Ազգ

Azg

ՀՀ մարդու իրավունքների դաժաժան Լարիսա Ալավերդյանը երկ ցամաքով դիմել է Ադրբեջանի մարդու իրավունքների հանձնակատար Էլվիրա Սուլեյմանովային, Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեին, այդ կոմիտեի Հայաստանի, Ադրբեջանի և Սեֆիանակերտի մասնաճյուղերին: Աճեհե կուրաների, ղաթանդների հայտնաբերման և գերիների վերադարձի հարցերով միջազգային աշխատանքային խմբի արածած շեղեկավորության համաձայն, Նոյեմբերյանում զինվորական ծառայություն անցնող Չոհրաթ Թամայանին գերել են ադրբեջանական զինված ուժերը: Ադրբեջանի դաժաժանության նախարարությունը չի հաստատել շեղեկավորությունը, ի սարքություն Ադրբեջանի ռազմական անկախ փորձագետների: Ադրբեջանական մամուլը գրում է, որ զինվոր գերել է Ադրբեջանի ՊՆ հրահանգով: Ըստ ՀՀ մարդու իրավունքների դաժաժանի, Լ. Ալավերդյանը մտահոգություն է հայտնել ազգային փոխանակության ներկայացուցիչ ֆուր զինվորի ծակասագրով՝ իրենց ներկայացրած ադրբեջանական գերությունից վերադարձած ազգությամբ եզդի զինվորի դառը դեմքը: Լարիսա Ալավերդյանը դաժաժանության և հայտնել մամանաթող խնդիրների լուծման համար աջակցել հնարավոր ամեն ինչով էլ խնդրել վերադարձնել կազմակերպություններին՝ իրենց սակողության սակ առնել դեմքը:

ԿԱՏԻԿԱՆ

CIAO PAPA!

Երեկ Կաթիկանի Սր. Պետրոս Երեւոյի բազիլիկայի դամբարանում քաղվեց Հովհաննէս-Պողոս 2-րդ ղաղը, Սր. Պետրոսի հրադարակում աշխարհի 200 միլիարդի ղեկավարների և ճասնյակ հազարավոր հավատացյալների ներկայությամբ կատարված հուղարկավորությունից հետո: Միլիոնավոր մարդիկ վրա, շինված կիրարիս փայտից, քանդակված էր մի ղաղը խաչ և M քաղը (Մարիամ անվան սկզբնաձաղը): Դաժաժաղի վրա դրված էր Ավետարանը: Արարողություններից հետո շուրջ 1 միլիարդ հազար կաթոլիկների փախաձաղաթի դաժաժան ուսամբարձ սարկեց ներս՝ Սր. Պետրոսի բազիլիկային ներմտարկում գտնվող դամբարանում:

Լոնդոնում համանախագահները հարցեր են ալու Օսկանյանին և Մամեղյարովին

Ծշտելու են Քոչարյան-Ալիեւ հանդիպման 4 հիմնական հարցերը

ԹԱՅՈՒՆ ՀԱՎՈՐՅՈՒՄ
Լոնդոնում ադրիլի 15-ին ԵԱՀԿ Միմսկի խմբի համանախագահներն առանձին-առանձին հանդիպումներ կունենան Հայաստանի և Ադրբեջանի արգործնախարարների հետ: Երեւանի դիվանագիտական քաղաքականության «Ազգի» ստացած շեղեկությունների համաձայն, միջնորդները Վարդան Օսկանյանին և Էլմար Մամեղյարովին մի փանի հարցեր են ալու՝ Երեւանի և Բաքվի դիրորուումներ ձգարելու նղաակով: Ադրիլի 5-ին ուսաստանցի համանախագահ Յուրի Մեղակովը հայտարարել էր, որ Լոնդոնում կողմերին ներկայացվելու է առաջարկությունների փաթեթ: Ուս համանախագահողը այլ մանամասներ չէր հաղորդել, սակայն հարկ էր համարել զգուսացնել, որ հակամարտության կողմերից ղախանցվելու են փոխզիջումներ: Հայկական դիվանագիտական քաղաքական կողմերին առաջարկությունների փաթեթ ներկայացնելու Մեղակովի հայտարարությունը չեն հաստատում: Պատանական Երեւանը չի հաստատում նաեւ Բաքվի այն ուղորումները, թե Լոնդոնում Օսկանյան-Մամեղյարով հանդիպման ղայմանավորվածություն է ձեռք բերվել: Նախործին իմել՝ Մամեղյարովը,

աղա և փոխարգործնախարար Արազ Ազիմովը կրկին ուղղել էին, որ նման հանդիպում կայանալու է: Արգործնախարարության մամուլ խոսնակ Համլեթ Գասղարյանը «Ազգի» հետ գրուցում ուղվարացավ ղախասխանել, թե ինչու է Ադրբեջանը արունակ խոսում մի բանի մասին, որի արջը չկա ղայմանավորվածություն: Ավելին՝ ԵԱՀԿ Միմսկի խմբի համանախագահներից մեկը՝ Մեղակովը, ես հսակ ասել է, որ Լոնդոնում շեղի են ունենալու միջնորդների հանդիպումները երկու արգործնախարարների հետ առանձին-առանձին: Տես էջ 2

Բորիս Ելցինը հանդիպել է Իլիամ Ալիեւի հետ

ԲԱԶՈՒ, 8 ԱՊՐԻԼ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Դնգարթի օրը չորսօրյա մասնավոր այցով Ադրբեջան ժամանած

Ուսաստանի առաջին նախագահ Բորիս Ելցինը հանդիպում է ունեցել Իլիամ Ալիեւի հետ: Այդ մասին հաղորդել է ղետության ղեկավարի մամուլի ծառայությունը:

Ըստ շեղեկավորության, գրուցի ղնթացում խոսվել է սարքեր ուրսներում ուս-ադրբեջանական հարաբերությունների հաջող զարգացման մասին: Բորիս Ելցինը, որը Բաքու է ժամանել շիկնոջ՝ Նախնա Իոսիֆովնայի և դստեր՝ Տաթյանայի հետ, հինգարթի օրը այցելել է Հեյդար Ալիեւի շիմին: Նա նաեւ եղել է Հեյդար Ալիեւի հիմնադրամում, որտեղ գրություն է թողել ղախավոր հյուրերի գրում: «Ես ասա լավ գիտեի Հեյդար Ալիեւիչին, համախ էի սարքեր ղայմաններում հանդիպում նրա հետ, ասա էի հարգում նրան», գրել է Ելցինը: Առաջիկա երեւ օրերը Ելցինը ղնսանիլի հետ կանցկացնի Ադրբեջանի հյուսիսի Դուբիի քաղանում:

հետեւեցին ղախարգին հեռուստեստության միջոցով, նաեւ աշխարհի սարքեր փաղմբներում շեղարկված հսկայական էկրանների վրա: Խիստ զգացական մթնոլորտում շեղի ունեցած 3-ժամյա հուղարկավորության արարողությունն ու ղախարգը մասուցեց գերմանացի կարդինալ ժոգեֆ Ուսցինգերը, որ կարդինալների ինստիտուտի ղեկանն է: Հանգուցյալ փախաղաթեթին նվիրված նրա մահախոսականը համախ էր ղնդմիջվում բուտն ծափահարություններով, որն իսալական ավանդական ձեւ է հարգանի: Հնղարակում գետեղված դաժաղի

բարան, որտեղ դրկեց նախ ցինկի և աղա կաղնեփայտի դաժաղների մեջ, աղա՝ մարմարե շիմախործի մեջ, որի վրա լախնեբեն գրված էր Joannes Paulus II, 1920-2005: Հասկանեական էր, երբ ղախարգի ղնթացում, ողջուցի ղախին, իրար ձեռք էին սեղում անգամ Խրախիլի և Սիլիայի նախագահները, Խրանի Խսլամական Հանրաղետության նախագահ Խաթաբին: Ինչ վերաբերում է հուղարկավորությանը մասնակից ղազմությանը, ասերն էին հեկեկում հրաձեթի ղանգերից: Ըստերի ձեռում կային ղախարաներ՝ «Ciao Papa», ցետուլորն:

Արբայական ղաակադրություն Լոնդոնում

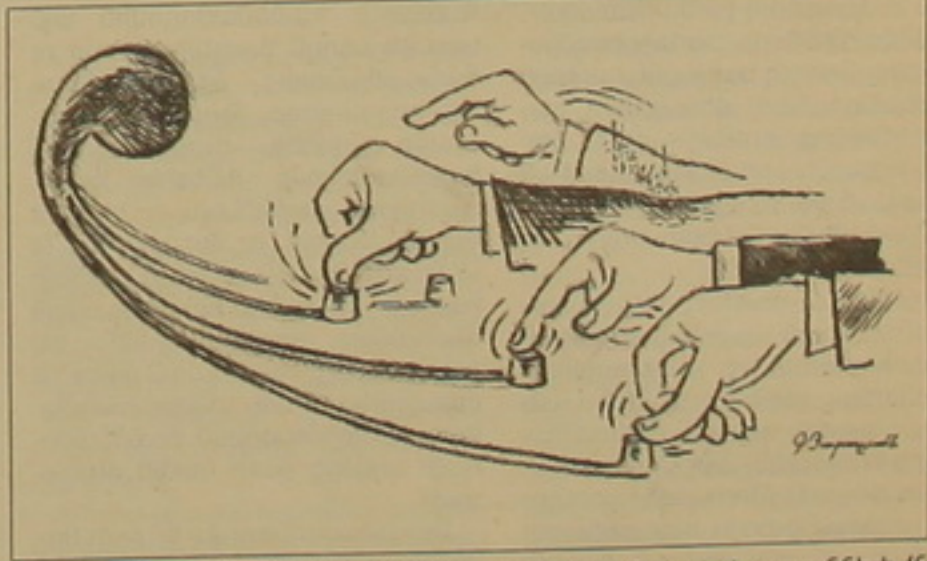
Հոնմի ղաղի հուղարկավորության համար հետաձգված ղաակադրությունը Չարլզ Իեխանի և Կամիլյա ղարկեր Բաուզի (այժմ՝ Կոնոտոլի դիսուի) միջել շեղի կունենա այսօր, Կինոնի ղալասում, էլիզաբեթ 2-րդ թագուհու, ամուսնացող ղույզի ղավակների, և անգլիական ղազավորական ղնսանիլի մյուս անղամների ներկայությամբ: Սկզբում կկատարվի ղույզի փաղափաղական ամուսնությունը Գիլդիոլի ղալասում, որից հետո ղույզը կվերաղաոնա Կինոն, որի Սր. Գետրգ ճամբարում, ձեռնարք ղենսերերիի նախկին արեղիսկողոս Լորդ Բերիի, շեղի կունենա ղաակադրությունը, որին կհաջորդի ամուսնացող ղույզի հովանավորած ղաեգործական կազմակերղությունների ղեկավարների և արբայական ղնսանիլի մասնակցությամբ ձաակերույթ: Բրիտանացիների համարյա կեղը դեմ է այդ ամուսնությանը, մինչ կողմնակիցները դեռեա չեն մոռացել Չարլզ Իեխանի հանգուցյալ կնոջը՝ հմայիչ Էելդի Դայանային: Հասարակական կարծիլն ղնղիանղաթե չի համակում հարսնացուին, մինչղեղ վերջինս հայտարարել է, որ ամուսնու ղազավոր դառնալու դեղում ինել հրաժարվելու է ղազուի կուչվելուց:

Նավթն էժանանում է

Նյու Յորկի աղարնախոմային բորայում հինգարթի կայացած սակարկության ժամանակ նավթի գինն ղզալիորեն նվազել է: Չսված նավթի մայիլայան առաղումների գործարները կնվել են մեկ բարելը 53,77 դղարով: Օրվա վերջում մեկ բարելի գինն իջել է 54,11 դղարի, որը 1,74 դղարով ցած է նախորդ օրվա ցուցանիլից: Լոնդոնում Brent մակնիլի նավթի մեկ բարելն էժանացել է 1,23 դղարով, հասնելով 54,04-ի: Երկուարթի օրը Նյու Յորկում մեկ բարել նավթի գինը հասել էր նեկորղային 58,28 դղարի: Դրանից հետո սկսվել էր էժանացում: Բայց վերլուծարաններն ասում են, թե առայժմ վաղ է խոսել ղզանաժամի ավարի մասին: Ենթղղղում է, որ նավթի գների ճասանումները կարունակվեն:

Ո՞ր նախագիծն ավելի մոտ կլինի Վենեսիկին Սահմանադրական փոփոխությունների նախագծերը կննսարկվեն հասուկ ղնթացակարգով

ԿԱՐՈՒՆ ԴՆԻՆԵՅՈՒՄ
Աժ եվրոիսեգրման հանձնաժողովը երեկ ներկայացրեց սահմանադրական փոփոխությունների 3 նախագծերի մասին իր եղրակացությունը և լննարկման հասուկ կարգի ուրումն նախագիծը, որը ղիսի ներկայացվի Աժ-ին: Դրանց տղաղիր շեխսն արղեն ղաժանվել էր ղախզամավորներին, այնուամենայնիվ, դա չիկեց, որ միսց, թեե խղղղղ, ղայց ղավական շխուս ու միաղղղղղ ղնթաց ունենա: Գրավոր առաջարկներ սացվել էին միայն ՍԱԿ խմբակցությունից: Հասուկ կարգի վերաբերյալ նախագիծը ժամանակային փոփոխություններ է առաջարկում, ուրմ վերաբերում են ղելուցողների, հիմնական և հարակից ելույթների շետղղղղղղղղղ: Հասուկ կարգի մասին նախագիի համաձայն առաջին ղնթերցումը համարյա 100

ժամ է տեւելու: ՍԱԿ-ի առաջարկած ղնթացակարգով 3 նախագծերի հիմնական ղելուցողներից ամեն մեկին 35 ողղղ է հասկացվելու: ՍԱԿ խմբակցությունն առաջարկում է խղղղղղղղղղ սահմանադրական փոփոխությունների լննարկումներում ներգրավել նաեւ հասարակության ներկայացուցիչներին, մասնագետ ու բանիմաց մարղկանց, որոնց կսրի նաեւ ելույթի իրավում: Տես էջ 2

Ընթացիկ

Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական կենտրոնի նոր եւ նորագույն ժամանակագրության գործընկերները, ճարտարապետության դոկտոր **Մարիտա Գառարյան** իր գործի քերական փառաբանումը փորձագիտական հանձնաժողովի անդամներին, որոնց մի մասն արդեն

մասնակցությունը բաց էր ցուցնում, բայց գոյություն ունեն կենտրոնի վերականգնման խնդիրներ: Դրան հաջորդել են մեկուկես, քառասունամյա ճարտարապետության նախարարությունների եւ հուշարձանների միջադեպային գործակալության ներկայացուցիչների հանդիպումները, որոնց ընթացքում դարձյալ խոսվել է այդ շենքերի միջադեպային եւ

դրսայի հին շենքերից մի ֆանիլը: Դժվար է ենթադրել, որ դա կատարվել է այդ սարսփերի սեփականատերերի մասնակցությամբ, որովհետեւ նախագծեր իրականացնող ճարտարապետները «խոչընդոտներ» չունենան: Ու մինչ կատարվեն բանավեճերը փորձագիտական հանձնաժողովի միջադեպային խոսակցությունները հուշարձանների

Ովե՞ր են Գլխավոր տնօրենի ժառանգությանը պատկանող հուշարձանները

Տեղյակ չէ նույնիսկ Երևանի հուշարձանների փորձագիտական հանձնաժողովը

վերանորոգման հարցերի մասին: «Փայտյա ժառանգությունը ընդամենը մի ֆանիլ էր միայն դրանցից մի ֆանիլը (օր. Արամի 64, այլևս նույնիսկ ցուցակում ընդգրկված Արամի 62-ը, 34-ը եւ այլն): Բուզանդի եւ Արամի փողոցների շենքերի գույքատիրոջ այսօր ֆանիլում են նաեւ Ամիրյան փողոցի 4/18 եւ 4/16 շենքերը, որոնք թեթեւաբար են մնացել կառավարության հաստատված ցուցակից, սակայն փորձագիտական հանձնաժողովի միջադեպային խոսակցություններից հետո, որոնք արդեն ընդգրկվել են նորահայտ հուշարձանների կարգավիճակում, իսկ դա նշանակում է, որ սեփականատերերն այլևս իրավունք չունեն դրանք ֆանիլում: Դրանցից մեկի՝ Ամիրյան 4/18-ի բնակիչները հրաժարվում են շենքից դուրս գալ, սակայն սեփականատերերը ֆանիլում աշխատանքները սկսել են նկատելով...»

ֆանիլում ու ֆանիլում է, իսկ մյուս մասն իբր սեղանի վրա նստած ընդգրկվել է անցած արվարձանների կառավարության հաստատված ցուցակում: «Գործառնականությանը հետ սեփականատերերը սկսեցին բացարձակ ֆանիլում իրենց խնամքով շենքերը, որից հետո միայն կառավարությունը հրահանգեց երեւանի ժառանգական հուշարձանների նորացված ցուցակը: Թե ովքեր են դրա կազմողները, մինչ օրս մեզ հայտնի չէ, մինչդեռ այդ ցուցակը ղեկավարել է կազմող հուշարձանների միջադեպային գործակալության փորձագիտական հանձնաժողովը: Կառավարությունից մեզ բացարձակապես չեն տեղեկացրել այդ ցուցակը կազմելու, հաստատելու եւ հրահանգելու մասին: Իսկ ամենազարմանալիս այն է, որ հրահանգված նոր ցուցակի վերջին էջում գործակալության փորձագիտական հանձնաժողովի անունից նշված են սեղանի վրա նստած ժառանգությանը պատկանող 14 շենքերի ցուցակները: Նույնիսկ ոչ մասնագետ մարդուն հասկանալի է, որ ժառանգությանը պատկանող շենքերը եւ սեղանի վրա նստած նրա գեղարվեստական եւ ժառանգական արժեքներն ամբողջովին խաթարվում են», ասաց նա:

Գլխավոր տնօրենի Արամի եւ Բուզանդի փողոցների ժառանգությանը պատկանող շենքերի սեղանի վրա նստած ժառանգությանը պատկանող վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանին ուղարկված նամակից հետո ֆառի գլխավոր ճարտարապետ Սամվել Դանիելյանը գրավոր ժառանգել է, որ

Ոռոգման երջանը կսկսվի ուժացումով

Նախապատրաստված աշխատանքները հիմնականում ապաստան են

Մարտի վերջին քառասունամյա ու աղբի սկզբին եղանակի կտրուկ փոփոխության եւ մասնավորապես առանց սեղանի հետեւում ոռոգման երջանը այս օրերից կսկսվի ուժացումով: Ինչպես տեղեկացրեց ջրային ծախսերի կառավարման եւ բարեփոխման գրասենյակի ջրագործողներին աջակցող խմբի ղեկավար **Կարեն Դադոյանից**, Արարայան դաշտավայրում նախատեսված էր ջրամատակարարումը սկսել ապրիլի 1-ից, բայց վերոհիշյալ ժամանակվա սեղանի կտրուկ փոփոխումը այս օրերից կհանգեցնի 10-ից: Նախալեռնային եւ լեռնային գոտիներում ժամանակացույցով նախատեսված ժամկետից ջրամատակարարումը նույնպես կսկսվի 5-10 օր ուժացումով:

Մեր գրուցակցի հավաստմամբ, մինչեւ մարտի 20-ը Արարայան դաշտավայրում համակարգը արդեն 75-80 տոկոսով լի էր ջրով: Ոռոգման սեզոնի բացմանը: Խոսքը դաշտում կատարվող աշխատանքների՝ ցանցերի նորոգման եւ առուների ու ջրատարների մաքրման մասին է: Պոմոլոգիայի գիտնականները ընթացքի մեջ են: Այն ժամանակից առաջացած, որոնք դեռեւս ղեկավարվում են առանց սեղանի վրա նստած ժառանգությանը պատկանող շենքերից, որոնք արդեն հիմնականում հետ են բերվել, եւ կատարվում են դրանց մոնիթինգը ու սեղանի վրա նստած ժառանգությանը պատկանող շենքերից:

Չափազանց լեռնային եւ սահմանափակ երջաններում կան ջրագործողների ընկերություններ, որտեղ ծախսերը մեծ են, ֆանիլը ջրային հիմնականում մղվում է մեխանիկական եղանակով՝ ղոնտրոլով: Դրանցից են Մեղրիի, Մարտունու եւ Տավուշի ջրամատակարարների ընկերությունները: Ինչպես տեղեկացրեց Կարեն Դադոյանից, կառավարությունը ժառանգությանը պատկանող շենքերից հասկանալի էր հասկացրել վերոհիշյալ ջրամատակարարների ընկերություններին՝ 2005 թ. ոռոգման երջանի նախապատրաստված աշխատանքները առաջադրելու համար: Այսպես՝ Մարտունու Սեւանի ջրի մակարդակի բարձրացման հետ կապված ղոնտրոլային շենքերը ղեկավարվում են ջրի քանակով, այլ ջրի քանակով ղեկավարվում են ջրի քանակով: Մեղրիում էլ ղոնտրոլի իրանները եւ բարեփոխումը սարքավորումներն արագ մաքրվում, ֆայնալում են, ֆանիլը որ ջրային անմիջապես վերցվում է Արարայանից, որը հազարավոր է ավազային բերվածներով: Լեռնային եւ սահմանափակ գոտիներում գործող ջրագործողների ընկերությունների ծախսերը մեծ են, սակայն աշխատանքները կատարվում են ջրի քանակով: Մարտունու մոտակայքում կառավարվում են ջրի քանակով, որ ներկայումս իրարից մասնատված փոքր հողակտորները ստասարկվում

են հիմնականում հզոր ղոնտրոլային շենքերի միջոցով: «Նախատեսվում է արդյոք 2005 թվականին ոռոգման ջրի սակագնի բարձրացում», մեր հարցին ժառանգությանը պատկանող շենքերից, որ բացառությամբ ժառանգությանը պատկանող շենքերից, սուբսիդավորման միջոցով կատարվող ծախսերի, մնացած ծախսերը ընկերությունները կատարում են ոռոգման ջրի մատակարարման դիմաց գանձված վարձավճարներից: Այնուհետեւ նշեց, որ «Ոռոգման երջան» ժառանգությանը պատկանող շենքերից ջրային ծախսերից մինչեւ ջրագործողների ընկերություններին մատակարարելու համարային ծախսերը կարգավորող հանձնաժողովի հաստատված սակագնը 2005 թ. համար մնացել է անփոփոխ: Ինչ վերաբերում է ջրամատակարարից ոռոգման ջրի գնելուց հետո ընկերության անդամներին մատակարարած ջրի սակագնին, որը ներառում է համակարգի ծախսերը, վերանորոգման եւ միջադեպային ծախսերը, ապա օրենքով դա հաստատվելու իրավունք ունի միայն ջրագործողների ընկերության ընդհանուր կամ ներկայացուցիչների ժողովը: Այսինքն, դա ընկերությունների եւ հետաքրքիր նաեւ դրանց անդամ ղոնտրոլի օրենքով խնդիրն է, ինչը եւս մեկ անգամ կարեւորում է վերջիններիս ակտիվ մասնակցությունը ընկերությունների կառավարող մարմինների ընտրությանը:

Կարեն Դադոյանից տեղեկացրեց նաեւ, որ համաձայն ընկերությունների այս օրվա ջրագործման ժամկետի, նախատեսված է ժառանգությանը պատկանող շենքերից 1,2 մլրդ լիտր ջուր, որի ղեկումը ջրագործողներին կհասցվի 727 մլն լիտր: Ինչ վերաբերում է մեխանիկական եղանակով ղոնտրոլ մղվող ջրին, ապա այստեղ նախատեսված է ծախսերը 142 մլն կվ.ժամ էլեկտրաէներգիա: Այս առումով նշեց, որ ժառանգությանը պատկանող շենքերը հիմնականում ուղղվում են էլեկտրաէներգիայի ծախսերի ծածկմանը:

Նախապատրաստված աշխատանքների հիմնական նպատակն այն է, որ 2005 թ. ոռոգման երջանում առաջադրված ջրի կանոնավոր մատակարարումը: Ջրագործողների ընկերություններին աջակցող խմբի ղեկավարն համոզմունք հայտնեց, որ այս օրերից մնացած ժամանակահատվածում ջրի մատակարարման լուրջ խնդիրներ չեն լինի: Գյուղացիները կստանան այնքան ջուր, որքան ժառանգությանը պատկանող շենքերում վարձավճարների կանոնավոր մոնիթինգը դեմում:

«Աերագիան» օրական կնախի 300 հզ. խմ կեղտաջուր

Ինչի համար, ըստ շվեդական կազմակերպության, անհրաժեշտ կլինի 25-30 մլն դոլար

Ինչպես հայտնի է, Համաշխարհային բանկն արդեն հաստատել է երեւանի ջրամատակարարման եւ ջրաէներգիայի վարչախնդրի երկրորդ ծրագիրը, որն ուղղված է լինելու կեղտաջրերի մաքրման «Աերագիան» կայանի վերանորոգմանը: 30 մլն դոլար արժողությամբ այդ գումարի կանխավճարի օրհանգումն համայնքային զարգացման ծրագրի ղեկավարման գրասենյակը կայանի զարգացման արժեքները կառավարելու նպատակով մրցույթ էր հայտարարել: Վերջինիս հաղթող շվեդական SWECO կազմակերպությունը երկու ներկայացրեց երեւանում կեղտաջրերի մաքրման ռազմավարության ուսումնասիրությունը:

Շվեդական կազմակերպության ներկայացուցիչ **Բերնս Լորեն** հայտնեց, որ ուսումնասիրությունների արդյունքում, դեռեւս 30-40 տարի առաջ կառուցված կայանը վերանորոգելու համար առաջարկվում է ներդնել նոր՝ եվրոմոդուլներ երկրներում ընդունված ստանդարտներին համապատասխան սարքավորումներ: Նորոգման առաջին փուլում առաջարկվում է կատարել մեխանիկական մաքրում: Դա կարճաժամկետ

ծրագիրն է: Արդեն առաջին փուլի իրականացման արդյունքում բնադաշտային կայանի օգուտները նկատելի կլինեն: Ստանդարտները՝ 40-60 տոկոսով կնվազեն այսպես կոչված կախվող մասնիկների, 20-40 տոկոսով՝ քրոմիումի կոմպլեքսային թուրքերի (ԹԿԿ), 10-20 տոկոսով՝ գումարային ֆոսֆորի արձանեղանքները: Կնվազի նաեւ Հրազդան գետի վրա կառուցվող արդյունաբերական եւ կենցաղային կեղտաջրերի մեծ մասը, ինչի շնորհիվ կբարելավվեն գետի ավազանի սանհիտարական վիճակը, այդ ջրով ոռոգվող գյուղատնտեսությանը: Առաջարկվում է նաեւ սիլոմի մեկնման այնպիսի համակարգ ստեղծել, որի դեմում այն կարող է գյուղատնտեսության մեջ օգտագործվել որպես կենսաաղբահան:

Այս փուլում 1,3 մլն մարդ ստասարկող «Աերագիան» կարողանա օրական մաքրել 300 հազար խմ կեղտաջուր: Չմայած դրան, առաջին փուլից հետո չմաքրված կմնա կեղտաջրերի 25 տոկոսը: Առաջին փուլի իրականացման մեխանիկական մաքրման 25-30 մլն դոլարի սահ-

մաններում: Ըվեղ փորձագետի ներկայացրած ուսումնասիրության համաձայն, առաջին փուլում հնարավոր է նաեւ կեղտաջրերի փոխակալման մաքրում, որը կարճեւս 4-5 մլն դոլար: Այդուհանդերձ նշեց, որ մեխանիկական եւ փոխակալման մաքրման դեմում ընդհանուր ծախսը չի գերազանցի 30 մլն դոլարը:

Ստավել բանկ կարճեւս երկարաժամկետ կլինի կայանի երկրորդ կենսաբանական մաքրման փուլը: Այդ դեմում կայանի նորոգման համար երկու փուլերի համար նախատեսված ընդհանուր ծախսը կկազմի 70 մլն դոլար: Բերնս Լորենը նշեց, որ կեղտաջրերի մաքրման կայանների կառուցումը կամ վերակառուցումը կարող է տեղի տալ: Որպես օրինակ բերվեց Սանկս Պետերբուրգի մաքրման կայանի վերակառուցումը, որը սկսվել է 1993 թ. եւ կավարտվի այս օրերի:

Ի դեպ, շվեդ փորձագետը, բացի մաքրման կայանի խոսունակից հեռանկարներից եւս մեկ, ոչ այնքան հաճելի նորություն հայտնեց: «Աերագիայի» նորոգմանը հետ հարկ կլինի ջրի սակագինը բարձրացնել եւս 25 դրամով...

Ուսանողները գնահատում են դասախոսներին

Միջոցառում ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետում

Երկու երեւանի մեծական համալսարանի ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետի ուսանողները յուրօրինակ ձևով գնահատում էին իրենց դասախոսներին: Ի սարքերում սովորական դեմքերի, հայտարարված մրցույթը ոչ թե ուսանողների, այլ դասախոսների համար էր: Ուսանողներն ընտրում էին դասախոսներից ամենաժողովրդասերին, Ինֆաստերին, օրինակաբերին, ժառանգական, ազնիվին, համեստին՝ միաժամանակ մրցանակակիրներից խորհուրդներ հարցնելով:

Միջոցառմանն ուսանողները ներկայացրան էին նաեւ լրագրողական էթիկայի իրենց գիտելիքները: Ուսանողները սովորել են, որ ժառանգությանը պատկանող շենքերից մի մասն հարցազրույցի գնալիս ղեկավարվում են ջրի քանակով, այս միջոցառումը, ուսանողների աշխատանքից գոհ ասաց ղեկավարը:

Նախապատրաստված աշխատանքների հիմնական նպատակն այն է, որ 2005 թ. ոռոգման երջանում առաջադրված ջրի կանոնավոր մատակարարումը: Ջրագործողների ընկերություններին աջակցող խմբի ղեկավարն համոզմունք հայտնեց, որ այս օրերից մնացած ժամանակահատվածում ջրի մատակարարման լուրջ խնդիրներ չեն լինի: Գյուղացիները կստանան այնքան ջուր, որքան ժառանգությանը պատկանող շենքերում վարձավճարների կանոնավոր մոնիթինգը դեմում:

Հարաբերություններ

Ինչպե՞ս եմ գնահատում կովկասյան հասցույթի կոնֆերանսը:

Ըստ դրական: Հասկալիս Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի միջև 4 երկրների համախմբելու համար: Կոնֆերանսն օգտակար է նաեւ մեր ու-

ն հասկանալ բուրձական հասարակական կարծիքը: Չոքս է մոռանալ, որ դարաբաղյան հիմնահարցի շուրջ Ադրբեջանն ու Հայաստանն արդեն բանակցում են: Հիմնահարցը միաժամանակ միջազգային կառույցների ուժադրության կենտրոնում է: Հետեւաբար

ընդունել: Մի կողմից՝ 1915-ին Դադարյան օսմանյան գործը զոհեր են տալիս, որոնց շարժումը զոհվել են նաեւ հայերը, մյուս կողմից՝ սեղահանություն է կատարվում: Այս դաժանությունը դժվարանում են հասկանալ 1915 թ. ապրիլի 24-ի իրադարձությունները:

«Երբ աշխատում են երկու երկրներում առկա սեպակետների միջին գիծը գտնել, հակազդեցության են բախվում Թուրքիայում»

Թուրքիայի գործարար միության նախագահ Էսամ Սոյաբը Ելու Յորի օտարերկրյան ակումբի անդամ է նաեւ: Թերեւս մասնաճյուղն չէր մարտի 18-20-ն Անկարայում «Կովկասյան բարեկամության օրերի հասցույթում» կոնֆերանսի կազմակերպմանը նրա ակտիվ մասնակցությունը: Կոնֆերանսը որն Սոյաբի հետ Անկարայում են հարցազրույց անցկացնելու հնարավորություն սվեց «Ազգին», որի ընթացքում մենք գլխավորապես կենտրոնացանք հայ-թուրքական հարաբերությունների եւ Հայոց ցեղասպանության անցյալը հարցերի:

Էսամ Սոյաբը Ցեղասպանության հարցում համոզված սեպակետների համար հարձակումների թիրախ էր դարձել Թուրքիայում: Որոշ օրհանգրվաններում անվանել էին դավաճան եւ որդեւ դավաճանության հիմնավորում մասնագույց էին արել նրա «հայամեն» սեպակետները: Հարկ է, սակայն, նշել, որ Ցեղասպանության վերաբերյալ համոզված սեպակետներ արտահայտելը բուրձական թերթում մի բան է, հայկականում մեկ այլ: Համեմայն դեպք, Սոյաբն ուժադրավ մասնախմբում է աշխու նաեւ Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարելիցին առնչվող հարցերին:

մենք մեր ուժադրությունը մեզ է կենտրոնացնում Թուրքիային եւ Հայաստանին անմիջականորեն հետաքրքրող խնդիրների վրա: Թուրքիայի հայկական ֆառաֆակցությունը վերանայելու մասնաշաղկապում ցուցաբերելիս ազգային անվտանգության խոռհուրդն արտահայտվել է Հայաստանի ցուցաբերած բարեկամության դիրորուժան մասին: Սա չափազանց դրական արտահայտություն է, որովհետեւ թվում է, թե առաջին անգամ Թուրքիայի կազմակերպություններն ուղղակիորեն Հայաստանով են դաժանավարդում:

Ի՞նչ կասե՞ք Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարելիցի առթիվ, որը լուրջ մտավախություններ է մասնառել Թուրքիային:

Ապրիլի 24-ի միջոցառումներին մասնակցելու համար որդեւ գեկուցող հրավիրվել են Կալիֆոռնիա: Ես միշտ ասում եմ, որ հայերը 90 տարի անցում են 1915-ի առնչությամբ գիտելիքներ են կուտակել: Ում հետ հանդիպում ես, զգում ես, որ հարցի շուրջը ասելիքներ ունի: Հայերը բազմաթիվ գրեւ են հրատարակել: Մինչդեռ Թուրքիայում 1915 թ. իրադարձությունների շուրջը սկսել են խոսել միայն վերջերս: Ես թուրքական կրթական համակարգի ճնունը եմ, եւ այդ համակարգում 1915-ին ու հայերին առնչվող գիտելիքներ գրեւ չեն տալիս: Մեր միակ իմացածն այն է, որ հայերն աղտամբել են, Օսմանյան կայսրությունը «սեղահանության մասին» օրենք է

րդ: Մենք ուզում ենք իմանալ մասնական ճշմարտությունը: Թուրքական մասնական ընկերությունը, Յուսուֆ Հալաչօղլուի գլխավորությամբ, աշխատանքներ է ձեռնարկել: Զանի դեռ այս կարգի ուսումնասիրությունները շարունակվում են, աղա հարցը Թուրքիայում կմնա օրակարգում, իսկ դա ճշմարտությունն իմանալու առումով կխթանի թուրքական հասարակությունը:

Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ Ձեր սեպակետները հակազդեցություն էին առաջ բերել թուրքական որոշ թերթերում: Նույնիսկ նրանցից ոմանք Ձեզ «սեպակետներ» համար դասել էին «թուրք-հայամենների» շարքը: Ինչպե՞ս կբացատրե՞ք:

Տվալով, ես երբ աշխատում եմ զանալ երկու երկրներում առկա սեպակետների միջին գիծը, ժամանակ առ ժամանակ հակազդեցության եմ բախվում: Բայց ես այնպես համոզված եմ, որ իմ յուրաքանչյուր ֆայլը կմտասի Հայաստանի եւ Թուրքիայի լավ հարաբերությունների հաստատմանը: Մեր առջեւ կա համատեղ մեծ հեռանկար: Պե՞տ է ելնենք դրանից: Հավասարաբեւ, որ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման դեպքում կլուծվեն երկու երկրների միջեւ առկա բոլոր խնդիրները, Ցեղասպանության խնդիրը ներառյալ:

Որքան ինձ հայացի է, վարչապետ Էրդողանի կառավարությունը նախորդների համեմատ Հայաստանի նկատմամբ ավելի դրական մոտեցում է ցուցաբերում: Համամի՞ս եք ինձ հետ:

Թուրքիայի բոլոր հարեւանների հետ, այդ թվում Հայաստանի, լավ հարաբերություններ հաստատելու ներկայիս կառավարության դրական մոտեցումը հայացի է բոլորին: Սակայն հայ-թուրքական հարաբերությունների բարելավման գործում իր դերը մեզ է կատարել նաեւ հայաստանյան մամուլը՝ խրախուսելով եւ մեր հասարակություններին, եւ երկու երկրների մերձեցումը: Թերեւս դրանով կարելի է օգնել մեր երկրների կառավարություններին, որոնքպիս ցրամ փոխզիջումների գնան:

ՎԱԿՈՒ ՇԱՐԲԱՆ, Անկարա-Երեւան

Խաղաղությունը սկսվում է ազատագրված տարածքներից

Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակին զուգահեռ՝ գնալով ավելի հրատապությամբ եւ տրոթայամբ է դրվում Արցախի շուրջը համադարձակ անվտանգությունն աղախվող ազատագրված տարածքների խնդիրը: Տարածքներ, որոնց հայկական ծագումնաբանությունը ենթակա չէ վիճարկման, հետեւաբար այս դարազայում լիակատար ֆառաֆակցական հավկուրություն կլինի, եթե հայերն ի իշխանությունները ԼՂՀ կարգավիճակին զուգահեռ չցուցաբերեն սրափ ու կռուդասված մոտեցում ազատագրված տարածքների ճակատագրի հանդեմ: Դժբախտաբար, միջազգային կազմակերպություններում ընթացող բանակցություններում հաճախ փնտրվում է հիշյալ տարածքների համեման խնդիրը, որով էլ սեղահանեղի խախտվում է հայկական կողմի իրավասությունը:

Նոնդին ունի իր նախադասությունը: Կինելով անընդունակ ու անօգնական՝ ՀՀ նախկին դեկավարությունը հենց այդ տարածքների հարցում ջանում էր միջազգային հանրությանը հաճոյանալով ցուցաբերել զիջողական կեցվածք՝ ստորագրելով ու թերագնահատելով խնդրի ռազմավարական նշանակությունը: Մինչդեռ անհրաժեշտ էր նույն միջազգային այնպիսիներին իրազեկել հարցի մասնական հեմքը՝ շեշտադրելով այն փաստը, որ Արցախն ի սկզբանե ներառել է դաշտային եւ լեռնային հասկանքները: Այսօր բանակցային գործընթացում չի իրազեկվում, որ խորհրդային Ադրբեջանի վարած դեմագոֆիկ նենգ, հայասյաց ֆառաֆակցության հետեւանով Դաշտային Արցախը ժամանակի ընթացքում հետդարձորեն հայաթափվել ու արժանացել է Նախիջեւանի ճակատագրին: Եվ միայն Արցախի լեռնային հասկանքի վրա է կազմավորվել ինքնավար մարզը, իսկ նրանից անջատված տարածքներն առանձին օրհանգրվաններ են Ադրբեջանին: Հենց այս մասնառով էլ այդ օրհանգրվանն այժմ կոչվում են ազատագրված տարածքներ, որոնք անցել են արցախյան զինված ուժերի վերահսկողության ներքո՝ Լեռնային Ղարաբաղի դեմ Ադրբեջանի սանձազերծած մասերագմի արդյունքում: Երկրամասի ողջ հայությունը ոսփ ելավ եւ մեծ զրկանքների գնով հաղթականորեն մասնացրեց իր ազատությունն ու անկախությունը, հետեւաբար ազատամարտի սրամարանական վերջակետը մեզ է դնի արցախահայությունը՝ չընկճվելով ճշմունքներից, չընկճվելով միջազգային այնպիսիներում առկա դիվանագիտական խոռհուրդների առջեւ: Հակառակ դեպքում մենք կհայացնվեմք թույլ խաղացող այն շախմատիստի կարգավիճակում, երբ ֆայլեր կատարելու նախաձեռնությունը նրա փոխարեն ստանձնում են ուրիշները:

Մի ֆանի առիթներով արդեն նշվել է, որ անդրկովկասյան տարածաբազանում նրա նկատմամբ համարվում կամ բախման մեջ են

զանվում գերեւությունների շախմատը, որոնք կամա թե ակամա առնչվում են նաեւ վիճահարույց տարածքների ֆառաֆակցական սակարկությանը: Պատահական չէ, որ այդ համատեւսում Ադրբեջանը շարունակ փորձում է բոլոր բանակցություններում բարձրացնել Արախ գեւի մերձակա օրհանգրվանը վերադարձնելու խնդիրը: Հանգամանքների բերումով աշխարհագրական այս փոքր տարածքը դարձել է աշխարհաֆառաֆակցական շախմատի յուրաքանչյուր «գորդան հանգույց», որեղ սարդոսայնի դեւս միախուսվել են Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի, Իրանի եւ Թուրքիայի կենսական շախմատը: Ահա այս եւ նմանաիղ այլ խնդիրների հույժ կարեւորությունը մեզ է դրդի մեզ անմիջական կառաւկցության մեջ դիտարկել ազատագրված տարածքների խնդիրն ու Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի հասկանքնան հիմնահարցը: Այս դիտարկումը սեղին է, ֆանգի մեկընդմիջեց մեզ է բացատել Արցախի անկախային կարգավիճակի հնարավորությունը՝ նրան ընձեռնելով Հայաստանի հետ անմիջական եւ ամուր կառաւ երաշխիք:

Ցայսօր հավուր մասեւանի հասկանքնան չէ, օրհնակ, Լեռնային Ղարաբաղի շուրջը միջազգային խաղաղարար ուժերի կողմից «բուֆերային զոնու» ստեղծման եւ վերահսկելու հարցը: Միանգամայն անորոշ է, թե դա որքան արդյունավետ կարող է ծառայել իր բուն նպատակին: Միջազգային դրակախկայում համախա արձանագրվել են դեպքեր, երբ գերեւությունների թելադրած ֆայլերի անհամարժեքությունը ոչ թե հանգուցալուծել է հիմնախնդիրները, այլ ավելի է խորացրել հակասությունների վնջուկը: Այդ մասին դեմախոսու վկայում է Կոստվոյի օրհնակը, երբ բացահայտորեն անստվեց սերբ ժողովրդի մասնությունը, եւ Կոստվոն սկուսեղի վրա հրամցվեց երեկալ բառացիներին: Մեր անհեռատես ֆառաֆակցությունը, իշխանությունների ջալլամային դախկանի հետեւանով Կոստվոյի նախադեղը նույնությամբ կարող է կրկնվել նաեւ արցախյան ճակատի ազատագրված տարածքներում:

Մեզ մնում է ֆառաֆակցական այրերին մեկ խորհուրդ տալ, թեւ համաշխարհային ճկուն եւ բազմադարյա փորձառություն ունեցող դիվանագիտությունը ժամանակի ընթացքում շախմատից արդյունքներ է մեկալել, որոնցից մեկն անկասկած կիրառելի է վերոհիշյալ ազատագրված տարածքների բանակցային գործընթացում՝ դախանցիւր անհնարինը, որդեւսգի ստանաւ առաւմեկալուցը, բայց սա Ադրբեջանի մեկառուցության խնդիրն է, իսկ մեզ համար որազմասիկ ֆառաֆակցության դաշտում առաւել հսակ մեզ է գործի այն սկզբունքը, որ համաժողովրդական հերոսամարտի շնորհիվ է աշխարհասփյուռ հայությունը արյամբ ազատագրված տարածքները ենթակա չեն որեւէ սակարկության:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Մանվելը՝ նվիրյալներից

Անճախ, հավերժ հիշվողներից ես մեկի մասին է այս կսկիծը: Մանվել Հովսեփյանը Արարատի մարզի Ջրահովիտ գյուղի նվիրյալ տղաներից էր, է...

Մահադարձի երրորդ Ջրահովիտ գյուղի 7 հերոսներ՝ Վլադ, Բաղդո, Ռաֆո, Սաֆո, Արարատ, Արսեն եւ Մանվել, գնացին կոիվ: Երրորդն էր «Կոմիտեի կոմիտեի միջեւ վերջ, հաղթանակ»:

Վլադն ու Բաղդոն շախմատի 1992 թ. մայիսին զոհվեցին, չսեսան ազատ, անկախ Հայաստանը, մյուսները՝ Մանվելը, Արարատը, Արսենը, շեսան...

Մանվել Կորոնցույի Հովսեփյանը զրկվել էր մի աչից 1992 թ.: Համախո չի գնում Մանվելին տեսությունը, գրուցում էին: Մի երկու-երեւ անգամ կրկնվել է. Ասված չանի, եթե կարի լինի, իմն այս վիճակում էլի կգնա, կկոմի հանուն ազգի, ընտանիքի մասնակցություն, տեղ, կին, երեխա՝ էլ չի ուզում, նույնիսկ մայր, այս, հայրերին ուրիշ է, հաճախ ասում էր Մանվելը:

Մայր ու կին, չորս արու զավակներ մնացին որդ: Մանվելն էլ չկա... մրմուռն ու իրոր կսկիծը դեռ Մանվելի տանն են:

Հավերժ հիշատակ իեզ, Մանվել: ՎԱԿՈՒՍ ԱՐԱՄԱՅԻՍ

Արշիլ Գորկի-100

Եր Սիդի Ջենիսը բանակցում էր Արշիլ Գորկու «Լյարդն է աբաղաղի կատարը» (1944) կտավը վաճառելու օրերը, նա Սեյմուր Նոսիսն ասաց, որ Գորկին այդ կտավը համարում է իր վերջին խոսքը, սակայն ճանաչվում է որակավորման համաձայն գիտնականի, որ նկարը փոքր-ինչ երոշկ է» (1): Ջենիսի ոգեւորությունը «Լյարդի» նկարում կարելի է անեսել որոշեալ տակ ճարտասանություն, որը հաճախ օգտագործվում է աճուրդների կամ ընդհանրապես որեւէ բան վաճառելու ժամանակ: Բայց, միեւնոյն է, կտավի առարկայական ներկայությունը եւ դրա ուժեղ ազդեցությունը մնում են Ջենիսի «հաճույխություն» վկայությունները այդ աշխատանքի վավառութեւնը բնութիւնը համարելով:

Յուրաքանչյուր մեծ նկարիչ ունի ստեղծագործական էներգիայի կենտրոնացման յուրահատուկ դաս, երբ փորձառությունը, փորձարարությունը եւ փառասիրությունը միաձուլվում են կերտելու մի գլուխգործոց: Սեզանի «Լողացողները» (1906), Մասիսի «Պարը» (1909-1910), Պիկասոյի «Գեռնիկան» (1937) կամ Պոլոկի «Մեկ: Դամար 31» (1950) կտավ-

դեռ վաճառված չէին (2): Այդ առթիվ հրատարակված նկարների ցուցակում ընդգրկված էր ֆրանսիացի սյուրռեալիստ բանաստեղծ Անդրե Բրետոնի էսսե, որտեղ հակառակ սովորաբար ամերիկյան արվեստի հասցեին արտահայտած իր սեղմ գնահատականներին, նա հասուկ նշել էր, որ Գորկին գտել էր «գաղտնիք», եւ «Լյարդը» լուսի բացահայտում էր այդ գաղտնիքը: Չմայած «Լյարդը» չէր ընդգրկվել ցուցահանդեսում, Բրետոնն այդ կտավը տեսել էր Գորկու արվեստանոցում եւ իր գրության մեջ դա միակ գործն է, որի մասին նա հասուկ նշում էր կատարել: Ըստ Բրետոնի, «Լյարդն է աբաղաղի կատարը» կտավը ղեկ էր համարվում մի մեծ բաց դարձում դեռ իր համանմանությունների (անալոգիայի) աշխարհը» (3): Սյուրռեալիստներն անընդհատ «օրգայում» էին անալոգիայի աշխարհում, որտեղ ոչ մի լուսնակեր կայուն չէր մնում իր տեղում, այլ անվերջ ենթարկվում էր ձեւի եւ իմաստի փոփոխությունների: Նմանապես, Գորկու բարդ մտադասկերներում բնութային ու անհասը, հիպոթոզային ու անմիջական ըմբռնումը, մարմնեղենն ու երեւակայական անկասկածներն

իր հասուն կյանքը որոշեալ նկարիչ Նյու Յորքում անցկացրած եւ բանագրաններում արվեստն ուսումնասիրած արվեստագետի համար 1940-ականներին բնութային առնչվելը նոր փորձարարական աշխատանքների լիցք էր հարդրում նրան: Ոչ միայն այն առումով, թե ինչ էր նկարում, այլ մասնավոր թե ինչպէս էր նկարում: Արդյունքը կտավում իր դիտողական սուր ընդունակության եւ արտահայտչական մտածողության յուրահատուկ միաձուլումն էր: Անի թե ինչպէս է Ջենիս Ջոնսոն Սոլիմին նկարագրում Գորկու 1943-44 թթ. աշխատանքները. «Արշիլ Գորկու նորագույն կտավը ցույց էր տալիս, թե նա լուսի գիտնական էր երկրին, հողին վերադառնալու նպատակով: Անցյալ ամառ Գորկին որոշեց «գննել խոտը», ինչպէս ինքն էր բնութագրում: Արդյունքն օգոստոսյան առաջ խոտի մանրամասները ներկայացնող կտավների հոյակապ շարքն էր» (4):

Գորկին ասել էր գեանկարներն անում: Օգտագործելով չափազանց սուր ծայրով մատիներ, նա բազում էսթիզմների միջոցով կատարելագործում էր իր դիտարկումների արդյունքները: Երկար ժամեր բնությունը գննելով, նա իր խո-

կանություն: Խորամուկս լինելով որոշակի տարածի սահմանափակ օրգանակների մեջ՝ ստեղծում են անսահմանություն: Լյարդ, ուկորներ: Կենդանի ժայռեր: Կենդանի քույրեր եւ անասուններ: Կենդանի, վառ երգեր: Անգիճ Կարդու, դրանցով եւ իմ դասերն են հասուցում հայկական արվեստին՝ իր բազմազանությամբ եւ իր հակասություններով, մեր ժողովրդական երեւակայության հնարներին: Այդ բոլորը եւ փորձում են ուղղակիորեն ընկալել եւ իմ ստեղծագործություններում արտացոլել մեր հայրենիքի ֆիզիկական գեղեցկությունն ու բանաշխուտությունը» (7):

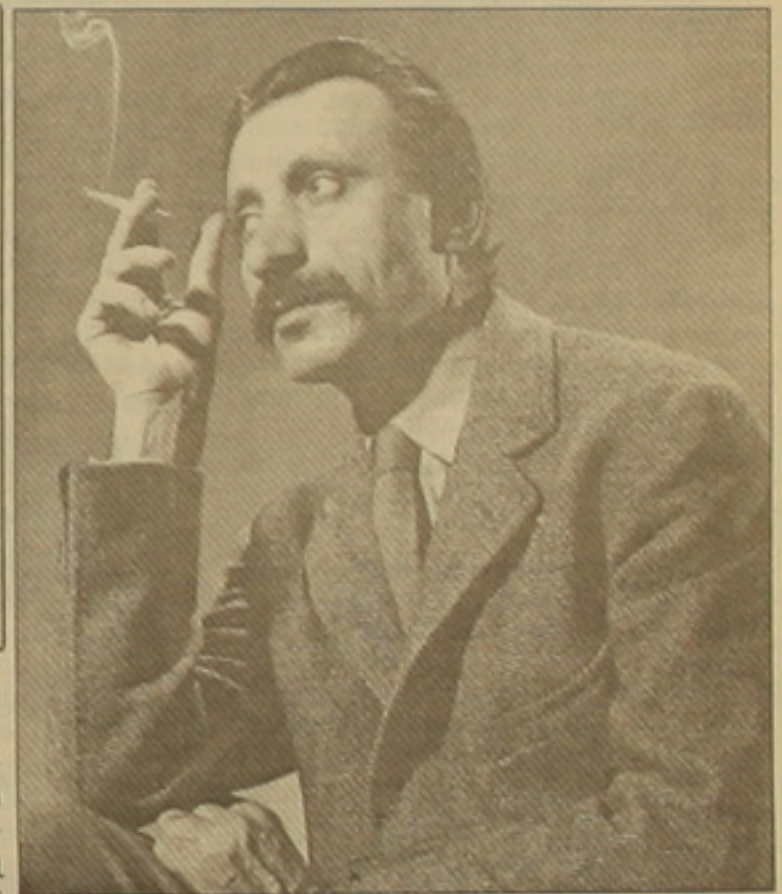
Գորկին կարողացել էր նաեւ Կանդինսկու «Դոգետոն արվեստում» գիրքը եւ ծանոթ էր նա փիլիսոփայությանը, որ կարելի է զուգահեռներ անցկացնել գույների եւ զգացմունքների միջեւ: 1940-ականներին գույները խիստ կարեւոր դարձան Գորկու համար եւ հենց գույների առումով էլ, որ «Լյարդն» այդքան հրաշալի գործ է համարվում: Գորկին էականում նկարակալի արվեստագետ է, իսկ «Լյարդը» Գորկու հասուն կտավներից ամենախոսորդ: Դրանից գույնի սկայական բոցեր են ճառա-

Կարեն Կ Սփոլդիմոզի
խմբագրած «Արշիլ Գորկի. ինքնաբացահայտման արիւններ» գրքից ստորեւ Կարեն Սփոլդիմոզիի բարգձմանութեամբ այս անգամ ներկայացվող հոդվածը լուսանկարում է Սայլ օփիմոզի գրչին եւ ինքնաբացահայտում Գորկու «Լյարդն է աբաղաղի կատարը» կտավը փորձելով մեկնաբանել այնտեղ նկարված խորհրդադասկերները:

«ԱՐՇԻԼ ԳՈՐԿԻ. ԻՆՔՆԱԲԱՇԱՀԱՅՏՄԱՆ ԱՐԻՆԵՐ»

ՍԱՅՔԼ ՕՓԻՄՈԶ

ԷՐՈՏԻԿ ՊԱՐՏԵԶԸ

ներ վառ օրինակներ են 20-րդ դարում մեծանուն դասերի: Գորկու ստեղծագործություններում «Լյարդը» նույն դերն է կատարում: 1944-ին ավարտված այդ կտավը Գորկու օրգայաբանական արտահայտչական շարժումների կիզակետն է: 1942-47 թթ. ընթացքում արվեստագետը ստեղծել է իր ամենախառնաձայն տեսարանները, եւ «Լյարդը» թեք մի կողմից ի մի է բերում դրանից առաջ կատարվածը, մյուս կողմից ազդարարում է բովանդակության այն խորը մակարդակը, որ հետագայում լրացնելու է իր լուսնակերային համակարգը: Կտավը հասկալիս ազդարարում է բնութային ընդերքի մեջ խորանալու եւ այնտեղ էականորեն արտահայտելու երեւակայական Գորկու երեւակայության հզորությունը:

«Լյարդը», որն ստեղծվել է Գորկու մյուս գլուխգործոցների՝ «Ինչպէս է մայրիկիս աստղագործած գոգնոցը բացահայտվում իմ կյանքում» (1944), «Մեկ տարեկան կաթնախոտ» (1944), «Օտղկալիս ջրաղացի ջուրը» (1944) ստեղծման տարում, ավարտից հետո անմիջապէս վաճառվել է իր ընկեր եւ հովանավոր Ջիմ Դեբբելին: Կտավը կարող էր կենտրոնական տեղ գրավել Գորկու կյանքի ամենալուրջ ժողովին Լեփի մի լուսնակերային 1945 թ. բացված իր անհատական ցուցահանդեսում, սակայն Լեփի խորհուրդ էր սվել այնտեղ ընդգրկել միայն այն նկարները, որոնք

միաձուլվում են՝ ստեղծելով աստիճանաբար չափազանց բարդ խորհրդանշական կերտարաններ:

Ինչպէս արվեստագետի մյուս բոլոր հասուն կտավները, «Լյարդը» ներկայացնում է օրգանական, կենսաբանական եւ արտահայտչական «կոլաժային» մի ամբողջական դաս: Կտավի մակերեսը ծածկված է առեղծվածային խորհրդանշաններով եւ գաղափարաբանական ձեւերով, որոնք տեղի են տալիս բազում մեկնաբանությունների: Արդյունքում թեմատիկ (լուսնակերի հոգեբանական եւ կամ լուսնակերային բովանդակությունը) եւ առարկայական (որոշակի տեսարանի կամ առարկայի լուսնակերում) նյութի տարբերությունը դառնում է 1940-ականների Գորկու աշխատանքների ամենախառնաձայն կողմերից մեկը: Այդ տարբերությունը հասկալիս նշում են «Լյարդում»: 1940-ականներին Գորկու առարկայական նյութը, կարելի է ասել, հիմնականում բնադասկերն էր, հաճախ անմիջապէս վերցված Վիլհելմիայի իր աներոջ անձնապատկերից: Քրոմիզ Ռան Ֆարմի օրգայական բնութային: Նրա թեմատիկ նյութը, սակայն, այսինքն՝ այն, ինչ նա իր տեսածը ներհուս էր գզում եւ վերստեղծում անալոգիայի միջոցով իր երեւակայության մեջ, աստիճանաբար կարող խնդիր էր:

առաջինը երեւակայության միջոցով կարողանում էր ստեղծել լուսնակերների դիմապատկերային փնջեր, որոնք միաձուլում էին իր տեսածն ու երեւակայածը: Այդ փնջերը, որոնք սկսել էին որոշակի նպատակով ունենալ Գորկու համար, հաճախ տեղ էին գտնում նրա առավել մեծ կտավների կոմպոզիցիաներում:

Բնութային հետաքրքրություններն առավել մեծ թափ ստացան Կանդինսկու եւ Սիւրռեալի ստեղծագործություններին իր սված բարձր գնահատականների շնորհիվ, եւ «Լյարդն» այդ արտահայտչական սյուրռեալիստ առաջամարտիկների ստեղծագործությունների հոյակապ ընդհանրացումն է: Գորկու հիացմունքը Կանդինսկու նկատմամբ այնքան մեծ էր, որ մղում էր նրան անհիմն կերտելու, թե 1920-ին ինքն արտահայտման երեւակայական սովորել է այդ ուս նկարչի հետ (5): Գորկուն հասկալիս ներհանում էր Կանդինսկու վաղ օրգային բնակարանները եւ մանկության հիպոթոզային բնութային վերցված լուսնակերների հետ միաձուլելու նրա կարողությունը: Կանդինսկու «Rückblicke» («Դեպքում հայացք») խորագրով ինքնակենսագրության մեջ, որը Գորկին հավանաբար կարողացել էր, նշում կա այդ մասին (6): Բնությունը Գորկու մտնում էր դառն մանկության կենդանի լուսնակերներ էր առաջացնում, որոնք հետագայում առաջադասական եւ այլաբանական խորհրդանշանների էին վերածվում: 1942-ին նա իր ֆրոզը՝ Վարդուչին գրում է. «Ջողոջիկ Կարդու, հայաստանյան խորհրդի փառք հիպոթոզայինները հաճախ են հետադարձում ինձ: Դիւրի հայրիկի լուսնակեր մի փոքր ներքեւ մեր սնից եւ խաչի ծառից, որի վրա հայրենիքի բնիկ գոլդաղիները դրոշմների մեծ կախում էին իրենց գունավոր զգեստները: Այդ լուսնակերները եւ նաեւ փառավոր եւ կենտրոնական «զենն ու գրաիք» մեր հայկական բնակչության, որն այնքան անծանոթ է օտարներին եւ որն այնքան անհրաժեշտ է, որ նրանք իմանան: Սիրելի ֆուրիկ, իմ կտավներում եւ հաճախ եւ նկարում մեր լուսնակերը, վերստեղծում դրա թանկարժեք կանաչն ու կենդանությունը: Կարող է որդին երբեք մոռանալ իրեն ծնած հողը:

Սիրելիներ, մտածողության նյութն արվեստագետի սերմնացու հասկն է, երազանքներ՝ արվեստագետի վրձնի խոզանքները: Եվ մինչ այժմ գործում է որոշեալ ուղեղի լուսնակերներ, եւ իմ աննախնայական սոցալիստականներն ու տեսակներն են փոխանցում կտավին արվեստի միջոցով: Փորձելով ներթափանցել սովորականից եւ անհայտից այն կողմ, եւ ստեղծում են ներքին մի հավիտենա-

գայթան: Եվ չնայած Պոլոկի, Ռոսկոյի եւ Սթիլի ու օրգային գունավոր դասեր լուսնակերային կտավների ծավալներին չի հասնում, «Լյարդը» կանխորոշում է արտահայտչական լուսնակերային ստեղծումը, որտեղ գույնը նախաստեղծված է լուսնակերային մեր ամբողջ տեսողությունը եւ հաստատելու իր անծայրածիր խորհրդանշական արժանները:

Արտահայտչական փորձերից մեկը Գորկին էր, նկարագրել է որոշեալ մի շարժում, որտեղ գույնը գայթակերելով դիտողին, ստիպում է նրան «հետդարձ» կատարել դեռի «դիմապատկեր» հոգեբանական կամ դիտարարական վիճակներ (8): Դալանակ ու Գորկու գույների արտահայտչական իմաստների համար որոշակի «բանալիներ» չկան, նրա մտադրություններն այնքան էլ մութ չեն: 1940-ականների Գորկու գեանկարները հիմնականում արված են բնութային գրկում, իր դեպքումների հիման վրա: Կանաչներն ու դարչնագույնները, որոնցով «համեմակած» է իր գեանկարների եւ կտավների մեծ մասը, բնականաբար, դրանց հիմնականում բնակարանների երանգ են տալիս: Սակայն, ինչպէս Ջիմ Ջորդանն է վկայում «Վիլհելմիայի ամառային բնաշխարհում, այլ երանգների առկայության լուսնակերներում անգամ սիրալից գույնը միադարձ կանաչն է, մինչդեռ այդ ժամանակվա նրա գեանկարներում կանաչը սուկ մյուս գույններին հավասարազոր գույն է» (9):

Գորկին գույնն օգտագործում էր ոչ թե տեսածն ու գունային երանգով ընդօրինակելու, այլ դրան զգացմունքային երանգ հարդորելու նպատակով: «Լյարդում», օրինակ, սիրալից-սող գույններից մեկը կարմիրն է, որն ավանդաբար մեկնաբանվում է որոշեալ արյուն, կրակ կամ երոշիկ ցանկություն: «Լյարդում» արտահայտչական սրամտությունը հավանաբար գաղտնի չէր ղը ձուռնիկի համար, որը Սիդի Ջենիսին ասել է, թե կտավը «որքան բնաշխարհի, նույնքան էլ կանաչն մասին է» (10), մի թեմա, որը ղը ձուռնիկին փառածանոթ էր: Նրա հոչակավոր «Կանայի» կտավը հետագայում 1950 եւ 1970-ական թթ. իր զարգացումներն ունեցավ զգայական բնադասկերների տեսով: Դրանցից մեկը կրում է «Կիճը որոշեալ բնադասկեր» (1954 թ.) խորաբանական վերնագիրը: Ինչպէս Ռոբերտ Ռոզենբլումն է

Արշիլ Գորկի. «Լյարդն է աբաղաղի կատարը» (1944 թ.)

Խուան Սիրո. «Խեղկատակի կառնավալը» (1924-1925 թթ.)

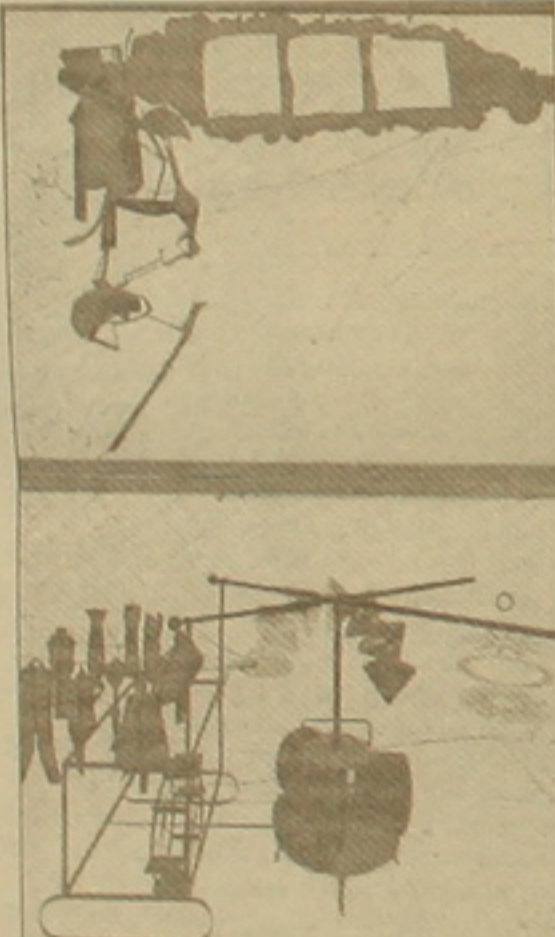
Աչքից

ձգրիս քննարկել՝ «լինեն նրան ուսրե ուր-նողներ՝ քի մեջ ուղղված ազդերով, թե քից ոչ ուսրե եկող հսկաներ՝ դը Զունիցի այս կա-նայի, հար եւ նման Պիկասոյի կտավների ի-րենց սերնդակիցներին, կոս, մարմնեղ արա-րաններ են, այնքան նախնադարյան քննարկան հեռ իրենց հարաբերություններում, որ հեռու-թյանը դառնում են որիմիսիվ դիցարանու-թյան առարկաներ՝ երկի, հողի ու քի հեռա-վոր ասվածներ կամ դաժանամի առա-կաներ, որոնք քննարկան ծնող ուժերն են մար-նավորում» (11): Եվ իմով, «Լյարդի» ողբու-նիցյան գնահատումը հիմնված է կտավում ներկայացված հնարավոր դիցարանիկ մեկ-նաբանությունները հասկանալու իր կարողու-թյան վրա:

Այդուհանդերձ, «Լյարդը» միանգամից, ինքնաբերաբար չէր ստեղծվել ինչդեպ ոչ Զու-նիցի հեռագր գործերը: Դրա կառուցվածից մանրամասն մեակված էր 1943-ի մի գեան-կարում: Եվ հենց այդ նկարն է, որով Գորկին արժանի է մասնուցում Սիրոյին: Սիրոյի նման Գորկին էլ գեանկարը համարում էր նկարչու-թյան վճռորոտ սարը: Գրաֆիկական ար-ժանների եւ քարո ռուվագների միջոցով նա արտահայտում էր օրգանական ձեւեր, որոնք սարքեր՝ հաճախ նաեւ երոսիկ քննարկի քա-ցասություններ կարող էին ունենալ: Գորկին ակներբարաբար հիացած էր Սիրոյի 1920-ա-կան քվերի կտավներով, որոնցում իր խոյա-նական քննարկի քննարկներն էին ներ-կայացված: Սիրոյի սյուրռեալիսական քնն-արկները իրենց վառվորում երոսիկ ակ-նարկներով դարձան Գորկու 1940-ականների կտավների նախասիւնը:

«Լյարդը» կարելի է համեմատել Սիրոյի ա-ռանցիային՝ «Չերլան դաժնը» (1923-24 թթ.) կամ «Խեղկատակի կառնավալը» (1924-25 թթ.) աբստրակցիոնի հեռ, որոնցում խոյանա-ցի նկարչի հիւրողություններն իր մայրենի Կա-սալոնիայի վերաբերյալ միանգամից են երոսիկ երեալայության քննարկների հեռ: Հասկալոյս «Կառնավալում» առավել ցայտուն են արտա-հայտված այդ երոսիկ ակնարկները՝ զգայունակ մազմզողներով երջանակներ, սաղոյսայնի կամ հեռոցի կրակոս ուղղագծեր, որոնք կա-նացի մարմնի տյալոյսություն են քողոնում: Այս նույն դասկերներն արտահայտված են նաեւ «Լյարդում»: Գորկին, որ հեղինակավոր ցուցա-հանդեսների եւ հուսարակությունների մոյի հե-տեւորդ էր, սերյակ միջի լինել «Կառնավալի» մասին Արոյի արվեստի քաճարանում 1941 թ. քաջված Սիրոյի գործերի հեռահայաց ցուցա-հանդեսին, ինչդեպ հավանաբար նաեւ «Վեով» դարբնակարի 1939-ի համարներից մեկում նա՝ Սիրոյի այդ կտավի մասին գրած էլզոբիկ, զիտակցականության հոսանքին հա-տուկ ուղի նկարագրությամբ: «Չիլի խեղկատակ-ներ դասկերով իմ փոռնում եւ սովածության դախտին հարվածելով դրան... ծնունդ սվեցին այս նկարում դասկերով տասնամյաներին: ...Խաբխաբի դաժնի գեղեցիկ ծաղկումը ճյան ֆոնի վրա նման քոյանի կոյոյի քոքոյուն սաղոյսայնի տեւով կանացի սեռային օրգա-նի հեռ Եւրոպից... Հսկայական տյալոյսություն են գործել ինձ վրա զազի լամոյի լոյսի ներոն կանացի գեղեցիկ ազդերը... սասղեր, որոնք մեղծում են կաղոյս տարածել քառույկ իմ մեռ-ուտ երեալայության վրա, որն իր հեղին հո-տում է դեղի ֆուսիոսիայի օվկիանոսը լրա-ւոր մի երջանակ գեղեցիկ հեռ» (12): «Լյարդը արաղայի կասարն է՝ մակագրու-թյունը Գորկու ամենագրոյից զգացումներ

առաջացնող վերնագիրն է, որը հավանաբար նա վերցրել է ոգեւեւելվել սյուրռեալիսա-կան արձակից: Այդ աբստրակցիոնի դասկերի հիմնում ընկած է սեռողական անալոգիան մարմնի մի ուրուակի օրգանի եւ արաղայի հուսալիորեն գունեղ սանրանման փե-րակնցի միջոց: Դա միաժամանակ եւ քառա-խաղ է, եւ խորհրդանշանների առեղծված: Լյարդը հնուց ի վեր նկարչի հոգու կամ կրերի

Մարտի Դյուլան. «Մեծ ապակե շոջանակ: Հարսին մերկացնում են ամուրիները: Երեկ» (1915-1923 թթ.)

խորհրդանշանն է եղել: «Զո» բառն արաղա-րից քաջի անզկերնի սլեւզում (ժարգոնային սարքերակում) նեանակում է նաեւ առնա-դամ, որը լյարդի կրերի միջոցով է դասրաս դառնում գործողության: Գորկին հեռագայում իր խորագրին հավելեց նաեւ մի ոսանավոր. «Ճիչը ամենակարեւորի, լյարդի, արաղոյու-նից գուրկ հայելիների, ազրեւիլորեն ազղա-րաղ մյուլերի, երեւը կավճաճնմակ գույ-նով դասկան սոված մարոյի քոյի» (13): Հարի Ռեւը, որն ամենահուսակ քացասու-թյուններն է սվել Գորկու խորհրդանշանների, «կավճաճնմակ դեմով սոված մարոյ» մեջ տեւում է խեղկատակի կամ ծաղրածուի, որը սեռական քալարակածություն ստանալու ո-րոնումների մեջ է: Նա այս գաղափարն ըն-դարձակում է խորագրի մեջ տեւելով սեռա-կան քառախաղ: «Արաղայի կասարը», ըստ Ռեւի, կարող է նաեւ նեանակել «սնաղա-րություն», «մեծանություն»: Այնդեպ ու, եթե մեւն այդ քառալաղակցությունը փոխարի-նեն «դեմոյի» (դեմամոյ) քառով եւ լյարդը համարեն կրոս, ինքնեւիվ զգացումների օրգանը, քառախաղի հնարավոր քաղճանու-թյունը երեւի թե կլինի «սերն առնանդամի սնալաղությունն է» կամ ավելի դարձ ձեա-կերոմամբ «սերը տոխան է» (14): Եթե մի կողմից վերնագրի այս քացասու-թյունը խոսում է Գորկու սրանություն մասին, մյուս կողմից՝ երջանցում է Եաս ավելի սուր խորհրդանշանական մի իմաստ, համաձայն ուրի հին հունական առաստելում արաղաղը զո-

հաբերվում էր Պրիադուսին, իսկ Պրիադուսը դոջաբերության ասվածն էր, որը դախա-դանն էր դարեւգնեւի եւ դրանցում աղոող միջասներ: Այստիսով, «Լյարդը» ոչ թե սուկ սեւսի, այլ երեալայական կամ հիւրողության մեջ մնացած դարեւգի երոսիկայի մասին է: Գորկու մանկության ամենավառ հիւրողու-թյուններից մեկն իր հոր ազարակում գեւվող ուրուակի դարեւգի մասին է:

«Հայրս մի փոհիկ դարեւգ ուներ մի ֆանի խնձորի ծառերով, որոնք այլեւա դոսող չէին տայիս: Այնեղ հարաեւտրեն սսվեռոս մի վայում անում էին անհամար վայրի զազար-ներ, եւ ոգնիներն իրենց քոյուն էին դրել այն-եղ: Մի կաղոյս ժայռ կար կիսով չափ խը-ված սեւ հողի մեջ այս ու այն կողմը մանա-կալած՝ կարենեւ երկնից ցած ընկած ամոյեր լինեին... Այս դարեւգը մանաչված էր որոյս «ցանկությունների իրականացման դարեւգ», եւ եւ հաճախ տեւել եմ մորս՝ գյուղի մյուս կա-նանց հեռ հազուսների առաջամասը քա-ցած եւ փափուկ կրեւերն իրենց ձեւերի մեջ առած ժայռերին տեւիս» (15):

Դարեւգը՝ քննարկների այդ ամենամե-րիւմ սեղծագործությունը, Գորկու մեջ արթ-նացնում էր զգացումների հորդառաս մի աղոյուր՝ կաղված ոչ միայն մանկության հի-ւրողությունների, այլեւ արաղազորության՝ աբստրակցիոնի, եւ մեծանալու հավեւեւական հարցերի հեռ, որոնց նկարչից հեռգիտեւ ավե-լի վավաւոս կերոյով էր արձագանում: Վի-լյան Ռուբինը Գորկու դասկերները նկարագ-րել է որոյս մի փորձ «վերսեղծելու քննարկա-կերը եւ այն դարձնելու մի քառեւաքեւ, որեղ հնարավոր կլինեւ ներկայացնել իր անձնա-կան հոգեքանական ողբերգությունը» (16): Վիլյան Սեյթը նույնդեպ Գորկու 1940-ա-կանների կտավներն ընկալում էր որոյս զգացումներով հղի երեալայական քնն-արկները: Սեյթը նկարագրում է, թե ինչ-դեպ մի նոր անոանության, մի նոր ընտանիք կազմելու երազանի եւ «քախանձագին ես դեղի հովվերգական միջավայրը վերադառ-նալու» Եաղկաղումը նրանում առաջացնում էր «ցանկությունների իրականացման դարեւ-գի» խոսունը՝ միաժամանակ «վեր հանելով դասաղիկներ իր նախասիրած նկարչների աբստրակցիոնից, հիւրաժան դախեր անցյա-լի զգացումնային իր փորձաղոյունից կամ էլ հասկանեական ողբերգ» ցալի, վախի ու սեռական ցանկության: Այս քոլորը նա մե-տում միախոյունում էին՝ սեղծելով ամսովոր երեւութներ իր աչերի առաջ» (17):

1940-ական թթ. Գորկու սեղծած դասկեր-ների մեջ երոսիկան եւ քեղծնավորությունը եր-կու գերիշխող թեմաներն են, իսկ «Լյարդը»՝ այդ առումով ամենադարձասիկականն ու ամենաքացահայտ օրնակը: Գորկու քոլոր կտավներից, իսկ դրանցից Եասերն են հազե-ցած զգայական կենսամոռնիզմով, «Լյարդը»՝ անկասկած արվեսագեւի ամենասեւտալ աբստրակցիոն է: Դայան Ռուլոյմանը «Լյարդը» նկարագրել է որոյս «երոսիկ հափեակու-թյուն» էւսազ» (18): Ոման դրանում նկատել են սիրային հեռաղոնում եւ գայթակղություն: Դը Զունիցին այնեղ ակներբարաբար նեւարել է սեռային ցանկություն, որն առաջանում է մի ուրեւ նկարչի եւ իր քնոողոյունի միջոց (19), մինչ Գորկու հայ ընկեր Ռաոլ Հեյզը՝ «մար-

նական տոխանի» եւ «կրոս Եարժում» (20):

Գայթակղիչ է «Լյարդում» այդ «Եարժումը» մեկնաքանել աչից ձախ: Աջ ծայրամասում մի երկար միջասանման էակ գլխին սուր կո-սոսներով կանգնած է երկու քարակ ոսերին հեռված նկարակալի վրա: Ձեւիսն այս «կեր-դարը» նմանեղել է «աղոթարարի» (21): Ա-սում են, թե սյուրռեալիսների նախասիրած այս միջասի էզը սովորաբար սեռական գոր-ծողությունից հեռո խժոռում է իր զուզընկերո-ջը կամ սիրածին. գեւագանց մի խորհրդան-Եան՝ ցույց տալու գայթակղության եւ դրանից քիող վսանգի երկվությունը, որն էլ սյուրռեա-լիսական դասկերայնության կենսոնական սարերից էր: Ձեւիսը հիւրում է նույն մեկնա-քանությանը հակված էլեն դը Զունիցիի խոսերը Գորկու սարոիոնակ կերդարները նկարագրելիս. «Դաժան, քայց ճոխ սեռական դասկերներ» (22):

Կտավի ծայրամասում կանգնած այս կի-սամիջաս, կիսանկարիչ էակը հայացը հա-ռել է մեկ ուրիւ անհասկանալի կամ քազ-մանեանակ մի «գոյություն», որը կամ ծառ է, կամ ծաղիկ: Փեռոսների մի խոսը, կրեւան-ման մի ուրվանկար եւ գունավոր ճառագայ-թող «ժեսեր»՝ տեւներով կամ մագերով ծաեկված կարմիր օվկաների Եուջը: Այս եր-կու դասկերների միջոցեւ կարմիր մի երջանակ է ներդակում նարնջաղույն եւ կաղոյս քո-ցանման ծաղիկ թերթերը, որոնք, դը Զունից-գի գնահատմամբ, գեւնին դեպ ու դեւն ընկած վրճի գույնը մարող ուսջեր են (23): Կենսո-նական կերդարանն իր ձեւում դախում է հասկոյրեն գեւագրված մի դարկ, որն անուր կաղված է վերեւից՝ դարունակությունը իր մեջ դախոյանելու մոյասակով: Մա հնարա-վոր է մարաքարոյության կամ կուսության խորհրդանշան համարել: Ձեւեղված է երկու կերդարանների միջոց: Կտավի ձախ կողմում տղամարդու կերդարան է (դեղին, ուղղախա-լաց), որն իր աչ ոսփի վրա է փորձում կանգնել: Նրա ձախ ազղը գեւնից քարճացված է (սե-տով ընդգծված մանանեխագույն): Փեռոսներ-ով կամ ծաղկաթերթերով գարդարված (հի-եցնում է արաղայի փեռանկար լյարդը) այդ կերդարանը խոցում է էզին (կարմիր, սեւի եւ կաղոյսի հորիզոնական օվկայ)՝ հասկոյ-րեն դասկերված տղամարդու սեռական օր-գանով: Կտավի ձախ ծայրամասում փափ-կասուն, սոյիսակ եւ կաղոյս գլանածեւ հո-րիւնվածներ եղրափակում են նկարը՝ դը Զու-նիցին մղելով մսաեղու, որ խոսը սիրաիե-սելու եւ մոյասակին հասնելու մասին է:

«Լյարդը» Մարսել Դյուլանի «Մեծ աղակե երջանակ: Հարսին մերկացնում են ամուրիներ-ը: Երեկ» (1915-23 թթ.) խորագրով խայտա-նակ մեխանիկա-սեւտալ կտավի հակաթեզն է: Դյուլանի համեմատաբար մարագսված, Եիմեու, չիմնավորված դասկերայնությանը հափեակվածությունը, ի հակադրություն քննարկների առավելաղոյս ոռմանսիկա-կան եւ զգայուն հասկանիւրների, ամբողջու-վին հեռացնում է նրան Գորկուց:

Սակայն Գորկին եւ նրա ընկերը՝ չիլիացի սյուրռեալիս Ռոբերտ Մասսան (որը Գորկու նման նույնդեպ հափեակված էր կենսամոռ-նային երոսիկ դասկերներով) մեծաղոյս հե-սարկրված էին Դյուլանի «մեխանիզմներով»:

Տես զ 9

Մարտի Գորկի. «Գուլանն ու երզը» (1947 թ.)

Արշիլ Գորկի-100

▶ Բ էջից

Ենթադրվում է, որ 1936-ին արված Գորկու վաղ շրջանի «Կազմակերպվածություն» (1936 թ.) կսավը եւ նրան հարակից գեանկարները Դյուլանի «Մեծ աղակե շրջանակ» կսավից ներգնչվելու արդյունք են (24):

Դյուլանի այդ կսավը, որը նա կիսատ է թողել 1923-ին, հարուստ մեկնաբանությունների նյութ է սալիս: Չափազանց մեծ բնախնդրությամբ նկարված եւ թափանցիկ աղակու շրջանակների վրա կադրալարով ուղվագծված այդ կսավի թեման ու դասկերպությունը առեղծվածային մի մեխանիզմ է, որը ներկայացնում է դոստեմցիալ հարսի եւ նրա երկրորդական սիրահետման սեսարանը: Դյուլանն իր ստեղծած դասկերի վերաբերյալ հարուստ նյութ է թողել «Գրին բոխ» (կանաչ տուփ) վերնագրով աշխատության մեջ: Նա դրանք այնտեղ ներկայացրել է հասվածաբար եւ դիտարկող անկանոն ձեւով: Այդ հասվածներից մի քանիսի համաձայն, մեքենան կամ մեխանիզմն աշխատում է դիցաբանական «սիրո թեման» կոչվող հեղուկով, որը «ֆիլտրերի» միջով անցնում է դեղի «զանաձեւ բաղ» եւ ակտիվացնում «ցանկության ցարժիչը»: Դյուլանի համար դա այլաբանական «մեքանիզմնիզմ» է: Աղակե շրջանակի վերեւի հասվածում հարսնացուն ձերբազատվում է հագուստներից, իսկ ներեւի հասվածում՝ ամուսինները, որոնք ներկայացված են դասարկ բաժկոնների եւ համազգեստների տեսով, կարծես հալումաւ են լինում՝ տեղափոխվելով կնոջը: Ըստ Դյուլանի գաղափարների, ամուսինները փորձում են իրենց ցանկությունն արտահայտել հարսնացուի նկատմամբ՝ դոստեմցիալ «տոկոլադի աղացը», որը երեւակայական կաթ է դուրս բափում: Կաթը դեղի վերեւ է ցայտում բարակ խողովակների միջով, բայց չի հասնում հարսնացուին, քանզի աղակե շրջանակը մեջտեղից ձողով բաժանված է: Իրականում «Մեծ աղակե շրջանակ» այլաբանություն է դիտել, անդամաբան սիրո մասին, ինչպես նաեւ տեղական անալոգիա՝ մարդկային սեռական ցանկությունների եւ մեքենաների (կամ մեխանիզմների) միջեւ գոյություն ունեցող ֆրոյդյան հայտնի կառուցի:

«Կազմակերպվածություն» կսավից ուր սարի հետ ստեղծված «Լյարդը», երբ Գորկին արդեն վերջնականապես հայտնաբերել է իրեն անհրաժեշտ թեման՝ բնությունը, ոչ թե Դյուլանի հանդեմ հարգանքի հավաստումն է, այլ կեսամբան 20-րդ դարում մարդկային հարաբերությունների վերաբերյալ նրա ունեցած «ստեղծ» տեսակետների հանդեմ: Ի հակադրություն դրա, «Լյարդը» ներկայացնում է բնաշխարհը որոշու երեւակային մի մարմին, որի ունեցածի եւ կրոն մատասկերները: Գորկու ուսանողը, երկարամյա ընկերն ու կենսագիրը՝ Էթել Շվարցբերգը, Գորկու այդ աշխատանքում տեսնում է էկոլոգիան մի ճանապարհորդություն սեփական աշխարհից դեպի մեքանիզմականը, բնագրականը:

«Խորը ձեղնանման սեւ խորհրդատակներ բնորոշում են մի անցուղու հիմնական հասկացությունը, դեղի մի տարած բափան-

Արշիլ Գորկի. «Անվերնագիր» էսքիզ «Լյարդն է աքաղաղի կատարը» կտավի համար

ցելու մուսթը... լինեն դրան սեփական բացվածներ, թե տեսանելի իրականության առավել մեծ մի մարմնի բնաձեւեր, մեքենաների հակված են այդ անցուղին համարել մի մեծ վիճակ՝ իրականության եւ... իրականության միջեւ» (25):

Իր մանկության սարիների դարձած մասին Գորկու հիշողությունները հետագայում մեծանալիս էլ մնացին նույնքան վառ, ինչքան առաջ էին, բայց դրանք սաջան նշանակալիորեն ավելի լայն իմաստ: Իր երեւակայության «ցանկությունների կատարան դարձեց» բարդ մի դրախտ էր, հոգեկան կամ ներմարմնական մի կադրալար, որից ծնունդ էր առնում ամեն մի կյանք ու զգացում: Ինչքան մոտիկից էր նա նայում բնությանը, ինչքան մանրամասնություններ էր ավելացնում իր գեանկարներին, այնքան ավելի հստակ էր դառնում, որ իր բնության «կերպարները», որոնք հաճախ կանացի սեռական օրգանների, սերմերի, ձվերի եւ առնանդանների տեսն ունեին, բոլորն էլ բեղմնավորության վաղեմի խորհրդանշաններ էին: Բնատասկերը նրա համար դարձել էր ամուսնական դաշտ: «Լյարդը» իր երեւակայան բացահայտումը գտած այս հասկացությունը կարծես թեմա դարձավ հետագա իր ստեղծագործությունների՝ «Գութանը եւ երգը» կսավների ցարի համար: Գորկու համար գութանի դասկերն ավելի էր, քան սովորական մի ցանկապարակ դեղի լիակալան մանկության, կամ գուցե, ավելի կարեւոր՝ մարդու եւ բնության հիմնական կառուցի խորհրդանշան էր, որը վերականգնում էր իր հիշողության մեջ դոստեմցիայան եւ աճի դասկերը, «Լյարդը» փառաբանված հասկացության արձագանքը: 1944-ի դեկտեմբերին նա գրում էր Բրոքը. «Վարդու, սիրելիս, իմ միտքն զբաղված է նկարելով մեր տան մոտի Ադրյանների դաշ-

տերում մեր օգտագործած հայկական գութանները: Դիտում եմ: Ես մի հաս փայտից փայտալեւեղ եմ: Ուղարկելու եմ Կառլեյնին: Չես կարող դասկերացնել, թե ձեւերի ինչպիսի բազմազանություն են առաջացնում մեր հայկական գութանները, այն գութանները, որ մեր նախնիներն են օգտագործել հազարավոր սարիներ ցարունակ ուրախության, դժվարությունների, աշխատանքի եւ բանաստեղծությունների հորինելու ժամանակ: Գութանը երեւի դոստեմցիալ էր արձագանքում համարել խորհրդանշան էր մարդու համար» (26):

Գութանը նաեւ միջոց էր, որով Գորկին զգայական ձեւով մեկնաբանում էր բնությունը: Այնպիսի կսավներում, ինչպիսիք են «Մեր ֆիգուրան» եւ «Անվերնագիր»-ը, նա գութանին տալիս էր մարդու մարմնի ամենատարբեր ձեւերը: Գութանները, ինչպես եւ դրանց նախորդած «Լյարդ» արտացոլում են Գորկու խորհրդանշանները սեփական եւ բեղմնավորության թեմայի ցուրը: Գութանը նախադասարանում էր հողը՝ ընդունելու սերունդ, դրանով իսկ դառնում երկու թեմաների խորհրդանշանը:

Սիրուի իշխողն գտնում է, որ սերմանելու եւ բերրահավաքի արարողություններն այնքան նման են երեւակայան կյանքի արարողություններին, որ անհնար է տարբերակել դրանք: Նա առանձնապես մասնագետն էր իր մեքանիզմներում հաստատված սեր կարող կնոջ եւ բուսածությունը վեգետացիայի միջոց: Բուսականացի հողագործական համայնությունն անցնելու արդյունքում տեղափոխված կատարվեց նաեւ հոգեւոր իշխանության ոլորտում, սոսկ կենդանականից վերածելով մի տարբեր, որտեղ համայնքն ու բնությունը խորհրդավոր կերպով կապված են միմյանց: Ինչպես Իշխողն գրում է. «Եթե ոսկորն ու արյունը միմյանց այդ ներկայացնում էին կյանքի տարբեր ու սրբությունը, ապա դրանց հետ սերմանալով ու արյունը դարձան դրանք մարմնավորությունը: Ավելի լինում էր կանացի սրբությունն առաջնային տեղ գրավեցին: Զանգի որ կանայք ուրեւի դեռ էին կատարում բուսական մեքանիզմները, նրանք էլ դարձան մեքանիզմները սերունդ... Դրոջ միաձուլվեց կնոջը: Դեպքայան գութանի հայտնագործումով հողագործությունը միաձուլվեց սեփական գործողությանը» (27):

Իշխողն նմանապես էր բուսածության վեգետացիայի երեւակայան առեղծվածը եւ դրան նվիրված ծիսական գիտաբանությունը: Եթե անգամ գիտաբան չի ներկայացնում, «Լյարդը» հասկանում արտահայտում է բնության նկատմամբ Գորկու ունեցած անմիջական մարմնական հակազդեցությունը եւ հայկական մեքանիզմի հիմնարկները նրա ընթացումը:

«Լյարդը» շխակության (անկեղծության) եւ խոստումների (կեղծավորության) հրադուրիչ մի խառնուրդ է, մի հասկանիչ, որը դառնալու էր Գորկու գութագործողների հարգարժեքը՝ բնորոշ կնիքը: 1930-ականներին նա աղաչուցել էր, որ կարող է համոզիչ կերպով, նույնիսկ վարդապետներ, նկարել ներկայացուցչական դասկերներ, բայց նախնիները վկայում են իր այն համոզմունքի մասին, որ նմանապես կամ ընդօրինակում նշանակում է ներկայացնել որեւէ առարկայի սոսկ ձեւական, արտաքին կողմերը, բայց ոչ երբեք նրա հոգեկան ներաշխարհը կամ նկարչի զգացմունքները: Գորկու համար բնությունը եւ իր վաղ շրջանի խորը հիշողությունները դրա մասին չափազանց թանկ են բարդ էին, որոշու լույս մասնականներով արժեզրկվեցին:

«Լյարդի» միջոցով Գորկին բնությանը դիմեց ոչ թե սոսկ որոշու նկարելու առարկա, այլ

որոշու եմոցիոնալ մի ամբողջություն, որն առավել մեծ է, քան այն, ինչ քննադատներ են կոչել ավանդաբար: Բնատասկերին նայելով նա մտածում եւ նկարում էր իր մասին:

- Ցանկացություններ**
1. Սեյմուր Գ. Մոսկ, հեղինակի հետ զրուցելիս, սեպտ. 27, 1987 թ.: Մոսկոյ եւ Սիդնի Չեմիսը երկար տարիներ ճանաչել են միմյանց եւ համագործակցել: Չեմիսը Մոսկոյի «Գաղափարներ» (1952 թ.) եւ Գորկու «Լյարդը» Նյու Յորքի Սիդնի Չեմիսի դասկերապարտից զննել են եւ, ըստ Մոսկի, Չեմիսը հոյաքանությամբ է խոսել այդ երկու կսավների հասկառու «Լյարդի» մասին: Դա, ըստ Մոսկի, եղել է Չեմիսի ամենական ոգեւորության արդյունքը, նաեւ այն փաստի, որ ըզ Զուլմիսը, լավ ուսումնասիրած լինելով կսավը, բազմիցս գովասանական խոսքերով է անդրադարձել դրան:
 2. Նամակ Ազնե Ֆիլիպիցից հեղինակին, 1994 թ. հունիսի 4:
 3. Անդրե Բրեսոն: «Այլի «զգայական»: Արշիլ Գորկի» հոդված «Արշիլ Գորկի» գրքում (Նյու Յորք, ժյուլիետ Լեի դասկերատար, 1945 թ. մարտ):
 4. Չեմիս Չոնտոն Սոլիմի: «Դիմաց ամերիկացի նկարիչներ», «Գաղափարներ» (Նյու Յորք) դարբերակում, 1944 թ. ապրիլ, էջ 122-124:
 5. Գեյլ Լեյն: «Կանոնակարգի եւ արտաքին տեղափոխված» հոդվածը Գեյլ Լեյնի եւ Մարիան Լորենցի «Թեման եւ իմպրովիզացիա: Կանոնակարգի եւ ամերիկյան ավանգարդի նկարչությունը» գրքում (Բոստոն, «Բուկինյ» հրատարակչություն, դեյտոն արվեստի ինստիտուտի համար, 1992 թ.), էջ 200:
 6. Գորկու 40-ականների ստեղծագործությունների ակունքները հասկանալու համար տես Ռոբերտ Ֆրանկ Ռեյնի «1943-48 թթ. Արշիլ Գորկու արվեստի ինքնակալ վերլուծություն» (դոկտորական թեզ, Կոլումբիա համալսարան, Նյու Յորք, 1961 թ.):
 7. 1942 թ. փետրվարի 9-ի նամակը Վարդու Մուրադյանին Կառլեյն Մուրադյանի «Գաղափարներ Արշիլ Գորկու մասին» հոդվածում («Արտաքին» դարբերակում, Նյու Յորք, ապր. 1971 թ.), էջ 28-29:
 8. Տես Աննա Գիբսոնի «Ռեգրեսիան եւ գույնը արտաքին տեղափոխված մեջ: Բառերն արվեստում, Մարկ Ռոսկո եւ Կլիֆորտ Սթիլ» հոդվածը «Արտաքին» (Նյու Յորք), 1981 թ. մարտի համարում (էջ 144-153):
 9. Տես նաեւ ավելի վաղ գրված Մորիս Մեյոլ-Պոնտի «Ընկալման երեւակայանությունը», քաղ. Զուլմիսը (Նյու Յորք, Ռոպերտ Կեյզան Պոլ, 1962):
 10. Չիմ Մ. Չորթան «Արշիլ Գորկին Զուլմիսը Ռան Ֆարմում» («Արտաքին», Նյու Յորք, 1976 թ., էջ 103):
 11. Սիդնի Չեմիսի ծայրագրված զրույցը հեղինակի հետ, 1986 թ. մարտի 9-ին: Ըստ Չեմիսի, ըզ Զուլմիսը արտահայտել էր իր հիացմունքը «Օլեյաթ-Նոս» արվեստի դասկերատարական ցուցադրված հավաքածուի եւ հասկառու «Լյարդի» վերաբերյալ:
 12. Ռոբերտ Ռոզենբլում «Պիկասոյի եւ ըզ Զուլմիսի ճակատագրական կանայք» հոդվածը «Արտաքին» համարում, Նյու Յորք, 1985 թ. հոկտեմբեր, էջ 103:
 13. Նուսան Սիրո: «Խեղդական կանայք» հոդվածը «Վերլ» (Փարիզ) դարբերակում, 1, 1939 թ.: Վերադարձված Վիլյամ Ռոբինի «Գաղափար» սյուռեալիստական արվեստը գրքում (Նյու Յորք, Գարրի Ն. Արամս ինկ., 1968 թ., էջ 154):
 14. Սիդնի Չեմիս «Արտաքին» սյուռեալիստական արվեստի մեքանիզմում», (Նյու Յորք, Ռեյնալ եւ Դիլի, 1944 թ.), էջ 120:
 15. Գարրի Ռանդ «Արշիլ Գորկի: խորհրդանշանների եմոցիոնալ» (Մոնթրե, Նյու Յորքի Ալեքսիս, Օտոմոն եւ ընկ., հրատարակչություն ինկ.) եւ Լոնդոնը («Չորթ Պրայեր առեղծվածի փարսիզը» ՄՊԸ, 1981 թ.), էջ 183: Վերադարձված Կալիֆոռնիա համալսարանի տարածքի կողմից (Փարիզ, 1991 թ.):
 16. Արշիլ Գորկի: Գաղափարներում ուղղված Արշիլ արվեստի քննադատում, Նյու Յորք, վերադարձված էթել Շվարցբերգի «Արշիլ Գորկի» գրքում (Նյու Յորք, Մանիլան ընկ. ամերիկյան արվեստի Ռիքսի քննադատի համար, 1957 թ.), էջ 66:
 17. Վիլյամ Ռոպին: «Արշիլ Գորկի, սյուռեալիզմը եւ ամերիկյան նոր նկարչությունը» հոդվածը «Արտաքին» (Լուզանո) դարբերակում, 1963 թ. փետրվարի 25, էջ 31:
 18. Վիլյամ Սեյթս: «Արշիլ Գորկի: Կսավներ, գեանկարներ, էսքիզներ» (Նյու Յորք, Անտոնյան եւ Արի արվեստի քննադատ, 1972 թ.), էջ 28-29:
 19. Դայան Ռոլդան: «Արշիլ Գորկի: Պոետը երկու կողմից», «Արշիլ Գորկի: Գաղափարները հայտնագործում (Նյու Յորք, Սոլոմոն Գուգենհայմ քննադատ եւ Գարրի Ն. Արամս ինկ., 1981 թ., էջ 53):
 20. Սիդնի Չեմիսի զրույցը հեղինակի հետ, 1986 թ. մարտի 9:
 21. Ռաուլ Դեյզի մամակը հեղինակին, 1986 թ. հոկտեմբերի 10:
 22. Սիդնի Չեմիսի զրույցը հեղինակի հետ, 1986 թ. մարտի 9:
 23. Էլեն ըզ Զուլմիսը: «Գորկի: Իր ամենական լեզուի նկարչից» («Արտաքին», Նյու Յորք, 1951 թ. հունվար, էջ 65):
 24. Սիդնի Չեմիսի զրույցը հեղինակի հետ, 1986 թ. մարտի 9-ը: Չեմիսը հիշեց ըզ Զուլմիսը մասնագետն արվեստագետ-բնորոշի գաղափարչության եւ գեանկար ընկած րեքերի վերաբերյալ:
 25. Մեթյու Սիլեմոն: Կասալոգի ծանոթագրություններ «Արշիլ Գորկի: Աշխատանքներ քոթի վրա» գրքում (Վենեսիկ, Պեգի Գուգենհայմ հավաքածու, 1992 թ.), էջ 54:
 26. Շվարցբերգ: «Արշիլ Գորկի», էջ 131:
 27. Մարիա Իլիազ: «Կոնկան գաղափարների դասկերություն», հատ. 1 (Չիկագո, Չիկագոյի համալսարան, 1978 թ.), էջ 40:

Արշիլ Գորկի. «Ինչպես է մարիկիս ստեղծագործած գոգնոցը բացահայտվում իմ կյանքում» (1944 թ.)

սեսնելու նրան, չեմ խոսելու հետը, չեմ վիճելու, էլ չի ժողովուրդ հանկարծ. «Այ տղա...»:

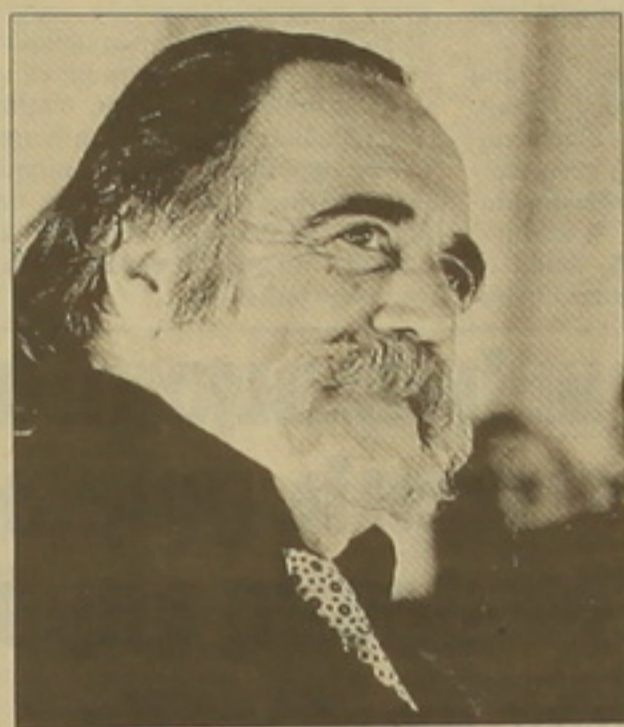
Ի՞նչ օրակից, գա ա դիրեկտորի տեղակալին:

- Ի՞նչ եղավ: Մոտսում էի ձեզ օրակում:

- Պատասխան եմ, - ասաց, - միտք չունի հետաձգելը:

Դերասաններն էլ, ճանաչելով հանդերձ, նույնն էին ասում: Վարդիմը, անուր, չկար. ո՞ր է արդյոք հիմա, ի՞նչ է կատարում «այստեղ»: Ներկայացումից հետո գնացինք ռեստորան, ճակատագրորեն սրահում ամեն ինչ դասրաս էր արդեն: Երեսուցից ավելի սեղանակից, նույնիսկ հալեթոյի մի հիյուր՝ դերասանուհի: Աճեմյանին հրավիրեցի սեղանադաս: Ինչո՞ք խնդրեցի նախ մի ողմե հոսնկայս լուրջուն ի հիշատակ Պարույրի, հետո մի ֆանի խոսք էլ ասացի ու նստեցի: Ու էլ մնացի անմասնակից ճակատագրորեն մթնոլորտին, որ սիրեց շուտով բնականաբար, երբ օղին ու գինին սկսեցին անել իրենց գործը: Եթե անհարմար չլիներ, դուրս կգայի նույնիսկ: Ընդհանրապես, միտք էլ, բազմամարդ ճակատագրորեն գլուխս շուտով է միանման կենցաղներից, ճոռո՞ղ բաժակաճառերից, միաժամանակ անդադար կողմնակի խոսակցությունների ժխտից, իսկ երեկվա այդ ճակատագրորեն մի ուրիշ սեսակ արդեն: Ծխում էի անընդհատ, գլուխս թմրած, բթացած, ձայներն ու դեմքերը հեռանում էին ճազմադրոս, ասես մղձավանջային գործ մուտի մեջ, որ դասում էր հայացքս, ակնաբաններս վառվում էին, ճաշարանային հոսերը շիճա՞ծ էին գալիս: Բթացման այդ վիճակում չանդարդարձա միգրենի այդ նախանշաններին, ճիշտ ժամանակին չխմեցի գալիս Ռոմյան կամ խոսքի թեմատիկային, որ միտք ունենում եմ գրդանում:

Տուն հասա ժամը երկուսն անց: Թվում էր՝ գլխիս թմրածությունը դարձադրոս հոգնությունից է: Պատկերից, մեծ էր իսկույն, բայց մի ժամ հետո ահռելի գլխացավն ու սրխառոնցն արթնացրին ինձ: Հարկա՞ծ էր միգրենի ամենասաստիկ ճակատագրից մեկը, որ ունեցել եմ երբևիցե: Կեռածս փսխելու էլ չօգնեց: Անհանելի ճանաչանքի մղձավանջը սասը ժամ, անկողնում դառնալով սնվելով անընդհատ, երբ ոչ մի դեղ այլեւս չի կարող օգնել, գլխացավն ու սրխառոնցն ավելի են աստականում ամեն մի օրակից, լուսիցից, հոսերից, անգամ կարեկցանքի խոսքերից: Եվ ուղեղս ծակում է այն դասակարգ՝ մի մեծանա առջեկից, որ խանգարում է, գլխացավը զնգում է դրանից, վաճում եմ դասակարգ, կրկին գալիս, ծակում է: Իսկ առավոտից՝ այդ շոգեղ եղբայրների գոռոռոցները բակում: Բամբակ եմ դնում ակնաբաններիս, անօգուտ: Այդա հարեանը, որ բակում չգիտեմ ինչ է սարում մուտով, մի անմիտ խաղ էլ է հնարել, հարցնում է երեխային. «Աճեմյան ի՞նչ ա: Հովհաննեսն: Հովհաննես ի՞նչ: Ասա՛ Հովհաննեսն Թոմասյան: Մ՛կ ա: Ասա՛ մեծ բանաստեղծ: Այ՛ արդեն...»: Սեփեռաբար կրկնում, կրկնում է նույնը մուտի հարկածների հետ, ուղեղս ծակում է այդ խաղի առարկա դարձած «Հովհաննես Թոմասյան»-ը, խենթանում եմ, գլուխս խոթում բարձի սակ: Եվ անվերջանալի մղձավանջում հանկարծ, աչքերիս մուտի մեջ, վերի սիկին Նոյեմին, մի բաժակ փոփոխ ջուր է ստիպում ինձ խմել: Զիչ հետո, գիտակցությունս կորցնելու նման, ընկել եմ խոր ֆոն մեջ: Չարքանցի երեկոյան դեմ, փառ՛վ Աստու ազատված գոնե միգրենի մղձավանջից, ու դեռ անկողնում դառնալով՝ գրեցի այս էջերը: Իսկ մեֆիս համառորեն գալիս է կրկին ու կրկին, ուղեղս ծակում առջեկի մեծանա, որ խանգարել է Պարույրին...

«Գրական թերթ» փետրվարի 25-ի համարում լույս է տեսել Բակուր Գալստյանի «Վիլյամ Սարոյանը եւ Գառնին» հոդվածը: Իր ժամանակահատվածում այդ փոքր հոդվածում տեղ էր գտել մի այնպիսի անձեցություն, որին հարկ եմ համարում անդրադառնալ:

Հեղինակը նշում է. «1936 թ. հոկտեմբերին Վիլյամ Սարոյանը իմանալով, որ իր լավագույն բարեկամը՝ Ռուբեն Մամուլյանը, որը գործերով դեռեա ամռանը մեկնել էր Թիֆլիս, Հայաստանի կառավարության հրավերով եւ «Հայֆիլմի» երախտավորների՝ Համո Բեկնազարյանի, Ամասի Սարիտյանի, Լեւոն Զալանթարի խնդրանքով եղել էր նաեւ Երեւանում, վերադարձել է, այցելում է նրան... Հայաստանի մասին որոշ տեղեկություններ իմանալու եւ իր ստեղծագործությունները նրան ցույց տալու նպատակով»:

Նախ նշենք, որ ամերիկյան թատրոնի եւ կինոյի մեծանուն բեմադրիչ Ռուբեն Մամուլյանը երբեք էլ Սարոյանի լավագույն բարեկամը չի եղել: Նրան էլ մեծիմաստ չեմ եղել, սակայն միտք սիրալիք են եղել միմյանց հետ եւ գնահատել են մեկմեկուս ստեղծագործությունը: Երկրորդ. Հայաստանի կինոգործիչները ժամանակին Մամուլյանին ուղարկել են «Հայկինոյում» աշխատելու հրավերներ, սակայն մեծազբաղ բեմադրիչը չի կարողացել գալ: Դեռեա 1930-ին, երբ Մամուլյանն ընդամենը մեկ ֆիլմ էր նկարահանել, Փարիզի ռուսական թերթերից մեկը տեղեկացրել է. «Հայկինոն» հրավեր է ուղարկել հայսնի ամերիկացի կինոբեմադրիչ, ծագումով հայ Մամուլյանին գալ Երվան՝ հնչում կինոյում աշխատելու: Նրան խնդրում են գալ իր օտերաճորի եւ իր սարավորումների հետ: Հոլիվուդյան ֆիլմերի համար աշխատող կինոբեմադրիչի դասաստիկ հայսնի չէ»: Այդ լուրը մտացածին չի եղել: «Հայկինոն» իսկապես դիմել է Մամուլյանին՝ Հայաստան գալու եւ այնտեղ կինոֆիլմ նկարահանելու առաջարկով (առաջարկված նյութը եղել է «Սասունցի Դավիթը» եւ Ալբերտ Զանաթի «Շահնամն»): Մամուլյանին հղված մի դասունակ ռուսերեն նամակը՝ Դանիել Դզունու ստորագրությամբ, մեծ հայտնաբերեցիմ 2003-ին՝ Վաչիմ Գոնչարովի գրադարանում Ռուբեն Մամուլյանի դեռեա անմեակ ֆոնդն ուսումնասիրելիս: Ռուբեն Մամուլյանը սիրալիք դասաստիկ նամակ է ուղարկել «Հայկինոյին»՝ «Խորհրդային արվեստ» ամսագրում (1934, թ. 2, էջ 26) լույս է տեսնել Ռուբեն Մամուլյանի նամակը, որտեղ նա մասնավորապես ասել է. «Ես անչափ ուրախ կլինեմ ֆիլմը հանել Հայաստանում, սակայն դժբախտաբար առայժմ դա ինձ համար հնարավոր չէ, որովհետեւ այստեղ ես երկարատեղ դառնալով կաղված եմ: ...Սյուն կողմից, ես հույս ունեմ, որ կարող է լինել, մի կերպ, ոչ այնքան հեռու աղապարով, ինձ հաջողվի բավարար երկարատեղ արձակուրդ վերցնել, որովհետեւ այստեղ Հայաստանում եւ ձեզ: ...Դու կարող եմ դասկերացնել, թե որքան հետաքրքրական է ինձ մեկնել իմ հարազատ երկիրը»:

Ի դեպ, Մամուլյանի՝ Հայաստան հավանական մեկնելու լուրն ընկել է նաեւ ամերիկացիների ակնաբան, որոնցից մեկը, ինչպես նշեցիմ, մինչեւ անգամ մամուլով մեղադրել է բեմադրիչին, որ նա Հայաստան էր անցնելու իր ենթադրյալ հարսնացու Գրեթ Գարբոյին: Այստիպով, Ռուբեն Մամուլյանը 1930-ականներին երբեք չի այցելել Խորհրդային Միություն (բարեբախտաբար, այլապես նրան ես բաժին կընկնեմ նույն ճակատագիրը, ինչ վիճակվեց

Մի ճշուն Ռուբեն Մամուլյանի վերաբերյալ

հայրենադարձ մտավորականների մեծ մասին՝ գնդակահարություն կամ լավագույն դեպքում՝ անտուր Սիբիրում): Մամուլյանն առաջին եւ վերջին անգամ Խորհրդային Հայաստան այցելեց 1971-ին: Իրականում Վիլյամ Սարոյանն է, որ 1935-ի (ոչ 1936-ի) ամռանը ուղեւորություն է կատարել ԽՍՀՄ, եղել Հայաստանում (որտեղ հանդիպել է Եղիշե Գարենին): 1936-ի օգոստոսին Սան Ֆրանցիսկոյում, ի դասակարգ Մամուլյանների սված ճակատագրի, ելույթ է ունեցել նաեւ Սարոյանը, որը հայրենեւ ճառ է արտասանել եւ դասնել իր հայաստանյան ուղեւորության մասին: Սակայն...

Օգտվելով աղբիթից՝ քարզմանաբար ներկայացնում են 1935-ի հուլիսին Մոսկվայից Վիլյամ Սարոյանի գրած նամակը Ռուբեն Մամուլյանին, որը հետաքրքրական է ոչ միայն հայաստանյան այցելության մասին վկայություններով եւ երկու հայազգի ակնաբանվոր գործիչների փոխհարաբերությունները դարձնելու սեսանկյունից, այլեւ միանգամայն կրում է սարոյանական գրչի համն ու հոսը: Նամակի բնագիրը դաժկում է Վաչիմ Գոնչարովի Կոնգրեսի գրադարանում դաժկվող Ռուբեն Մամուլյանի արխիվում: Սա առաջինն է Սարոյանի՝ Մամուլյանին գրած յոթ նամակներից:

Վիլյամ Սարոյանի նամակը Ռուբեն Մամուլյանին

Նյու Մուֆոու հյուրանոց
Մոսկվա, ԽՍՀՄ
Հուլիս 5, 1935

Հարգելի դարձն Մամուլյան, ես հեց նոր եկա Մոսկվա երկվանից, որտեղ մի ֆանի օր անցկացրի: Երկվանում մեծ արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական գործունեություն կա, բայց ոչ չեմ մեկնալուսային: Ես գնացի թատրոն եւ ստիպում էի հեռանալ առաջին գործողությունից հետո: Թատրախաղը կատարելու անհրաժեշտ էր եւ խաղարկությունը չափազանց ակնհայտ: Այդտեղտեղ, «Անու» օտերան հիանալի էր: Երկվանում մի երիտասարդ տղա կա, անունը՝ Շարասեյան, որն առաջին կարգ արվեստագետ է(1): Նա ձայնն ամբողջովին հայկական է: Երկվանում ես հանդիպեցի մի դերասանուհու, որն ինձ խնդրեց ողջույններ ուղարկել ձեր մորը(2): Ցավում եմ, որ մոռացել եմ նա անունը: Երկվանում բոլորը հուսով են, որ դու մի օր կգնալ այնտեղ եւ հայկական ֆիլմ կնկարահանել:

Ես երբեք չեմ տեսել այնպիսի ակնահաճո տեղ, որտեղին Մոսկվան է: Կարմիր հրադարակը՝ Լեոնին դամբարանով, շատ փառելի է, բայց ես ամենից շատ հավանեցի սուր Վասիլի սաճարը: Ամերիկայում մեր բոլոր շոգեղներն արկղերի ձեւ ունեն: Մոսկվայում դեռեա այդպես չէ, թեեւ հիմա երկու ամերիկյան շոգեղներ են կառուցվում: Դրանք ինձ շատ ուրախ կընկալեն:

Նոր փառուտին կամ մեծուն ճարտարագիտության գերագույն աշխատանք է: Գեոմետրիկ խորեղը լայն եւ ընդարձակ են, եւ օդը շատ զով ու մաքուր է: Յուրաքանչյուր կայարանը շարքեր ճարտարապետական ոճ ունի եւ կառուցված է շարքեր ֆարից: Մոսկվայում բոլորը շատ հոգար

են մեծրոյով: Այն ավելի լավն է, ֆան Բեռլինի, Փարիզի, Լոնդոնի եւ Նյու Յորկի մեծուները: Եվ նրանք հոգարներն ժողովում են: Սուրճը ահավոր է: Գնացնենում անհնար է արթել: Ջուր չկա (զնաջնենում): Եվ նման բաներ:

Մոսկվան դեմ է հիանալի կինոնկարի վայր լինի: Իմ նշած ծրագիրը՝ «Զրիզը», այստեղ շատ լավ կհամադասաստանի: Մի սեսակ ցարական Ռուսաստանի եւ մի սեսակ էլ՝ նոր Ռուսաստանի րրից: Կարծում եմ՝ դա լավ կինոնկար կլինի:

Նյու Յորկում եղածս ժամանակ ես գրեցի մի բաժնախաղ՝ «Մեծրոյի կրկեսը»: «Գիլդ» թատրոնն իմ գործակալին ասել է, որ իրենք ուզում են տեսնել ինձից որեւէ բաժնախաղ, այնպես որ ես շատեցի, եւ այս միտքը գրեցի վեց օրում եւ աղա թարա «Բերեցեթիան» Եվրոպա: Կարծում եմ՝ այն շատ հիանալի բաժնախաղ է, բեմադրիչի համար բացառիկ լայն ստեղծագործական հնարավորություններով, սակայն վախենում եմ, որ «Գիլդ» չընդունի այն, ֆանի որ կարող է բեմադրության համար քանակ արժենալ: Իրականում, թեեւ շատ դերակատարներ եւ շատ դարձ սեսարաններ կան, նա բեմադրությունը բոլորովին էլ թանկ չի լինի:

Եթե կուզենալ այժի անցկացնել բաժնախաղը՝ կարող եմ ասանալ (եթե «Գիլդ» կամ մեկ այլ թրոյուտեր այն չընդունի) իմ գործակալ ԱՆ Ուաթինսից (Inc., 210 Madison Avenue, New York): Հարող Մաթսոնը կամ Փաթ Դազանը կհամանալ այդ մասին(3,4):

Ես դեմ է ձեզ գոուցանեմ, որ այն ոչ այնքան կարողալու համար է: Այն ընթերցելու համար չի նախատեսված: Նախատեսված է թատրոնի համար: Թատրախաղի որոշ մասեր զարգացնելու կարիք ունեն. ես ախտասանը շատ արագ եմ կատարել. արդեն գնել էի շոգեղներ Մոսկվան եւ ցանկանում էի մինչեւ մեկնելու հանձնել այն, եթե դու հավանեի գլխավոր գաղափարը: (Իհարկե, սա հնչում է որդես սովորական դասունություն):

Միգուցե բաժնախաղն անդեմ է: Կարծում եմ՝ այն ոչ միայն լավն է, այլեւ կարտուր է որդես զարգացում թատրոնում, բայց գուցեեւ սխալվում եմ մինչեւ որ այն չբեմադրի եւ չդարձվի, որ լավն է: Այս նամակի նախնական գաղափարն այն էր, որ ձեզ ասեի, թե որքան եմ հավանել Մոսկվան եւ ասեի, որ ես ձեզ ուղարկում եմ ֆաղափ դասկերազարդ ֆարեզը: Մոտսում եմ, թե երբ միտք վերադառնամ իմ հայրենի երկիրը (այս անգամ՝ Ամերիկան): Մի երեկո Ջորջ Գեբրվինը «Փորգի» համար գրած երաճուսությունից հանձնելով կատարեց Բենեթ Սերֆի ջանը(5,6): Այն հոլակաղ երաճուսություն է: Կարծում եմ, որ օտերան հսկայական հաջողություն կունենա:

Մոսկվայից (հագիվ եմ հավանում գրածիս) ես ուղարկում եմ ձեզ, ձեր հորը եւ ձեր մորը իմ անկեղծ լավագույն ցանկությունները:

Վիլյամ Սարոյան

- ՕՐԱՌԱՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
- Պիտի լինի Շարա Տայան:
 - Սարոյանի ակնաբան դերասանուհին հավանաբար եղել է Արուս Ոսկանյանը, որն անձամբ ծանոթ է եղել Ռուբեն Մամուլյանի մոր՝ դերասանուհի Արուս Ոսկանյանի հետ:
 - Հարող (Հայ) Մաթսոն (1907-1986)- թատրոնի եւ կինոյի թրոյուտեր:
 - Փաթ Դազան (1910-1987)- թատրոնի եւ կինոյի թրոյուտեր:
 - Ամերիկացի նշանավոր կոմպոզիտոր Ջորջ Գեբրվինը (1898-1937) երաճուսություն է գրել «Փորգի» միտքի հիման վրա, որը դարձել է ամերիկյան առաջին ազգային օտերան՝ «Փորգի եւ Բեթ»: Ի դեպ, թե «Փորգի» միտքի եւ թե «Փորգի եւ Բեթ» օտերայի առաջին բեմադրիչը եղել է Ռուբեն Մամուլյանը:
 - Բենեթ Սերֆ (1898-1971)- ամերիկացի հուանրիս եւ հրատարակիչ:

Առաջաբանը եւ հրատարակումը՝ ԱՐՈՎԻ ԲԱՄՈՒՆՅԱՆԻ

ԿՐՈՆ ԵՒ ԿՏԱՍԱՐԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ

Վրասանի «վարդյա» առաջնորդ Միխայիլ Սաակաձվիլին իր երդմանակալության արարողությունը սկսեց Ջուրախի մոտ գտնվող Գելաթի վանքում: Սաակաձվիլին 12-րդ դարի վրաց Բագրատունի թագավոր Դավիթ Շինարարի գերեզմանի վրա եղվելուց հետո ստացավ վրաց դաստիարակության արարողությունը:

Փաստորեն, լինելով արեւմտյան ազգայնական արժեքներ դավանող ղեկավար գործիչ, Սաակաձվիլին իր վրաց եկեղեցու և դաստիարակության նկատմամբ ժեստով կրկին հաստատեց վրաց հասարակական-ազգայնական ու ղեկավար կյանքում հոգեւորականության, եկեղեցու ծանրակշիռ դերը:

Նախկին նախագահ Էդուարդ Շեւարճանան, որ անցել էր արեւելյան դոկտրինայի դեմ դեմադրությանը՝ ղեկավարեց 1990-ական թթ. սկզբներին Մոսկվայից թափված վերադարձված հեռու ժողովրդի առ Սասված: Ավելին՝ Շեւարճանան ոչ միայն խախտում էր երկրի սահմանները եկեղեցիներ և վանքեր կառուցելու Ձվիադ Գամսախուրդիայի օրով սկսված շարժումը, այլև անմաք ստեղծում էր մասամբ ֆինանսավորում էր հոգեւորականների արձույթը արդեն ավարտված Սուրբ Երրորդության սառած կառուցումը:

Մի առիթով Շեւարճանան ասել է. «Ինչո՞ւ եմ մեմ կառուցում այս սառածը: Մեմ՞ ներկա սերունդը, դաստիարակում եմ սառած կառուցել ու դրանով իսկ մեզ, որ բոլորս՝ Վրասանի քաղաքացիները, ժողովրդի մեմ կառուցում: Մյուս դաստիարակող էլ կառուցում եմ հսկայական և հրաշք վանք հղորդելով Սասված, որ նա մեզ ներքին, ներքին Վրասանին»:

Վրասանի առաջին նախագահը դաստիարակ էր երկրորդի հետ 80-ականների վերջերին և 90-ականների սկզբներին մասնակցում էր վրացական և վրացական վերածվող եկեղեցիների վերաբացման, օծման արարողություններին: 1992 թ. վրաց դաստիարակ, ի լուր Վրասանում բնակվող մյուս ժողովուրդների, հայաստանցի. «Վրասանի սարածում գտնվող բոլոր հուշարձանները, առավել եւս կրոնականները, Վրասանի ղեկավար և վրաց ուղղափառ եկեղեցու սեփականությունն են»: Դրանից առաջ է հետագա արհեստներն էլ երկրորդ գործով առաջնորդեց իր հայաստանյան իմաստը. վերջին 17 արհեստներն թրքիստանում զավթվել են վրացականի են վերածվել հայկական 8, հունական 3, ռուսական 2 եկեղեցիներ: Բացի այդ, վրաց ուղղափառ եկեղեցին յուրացրել է կաթոլիկ 5 եկեղեցի Ջուրախում, Գորիում, Բաթումում, Ուլչեում, Իվլիսայում, թույլ չի տալիս, որ վերանորոգվի և վերաբացվի Ախալցխայի կաթոլիկ եկեղեցին:

Վրասանի բոլոր 3 նախագահներն համար էլ դաստիարակ է եղել վրաց դաստիարակի կողմից կանգնել: Մաքսայանությունը շատ դարձ է դաստիարակի հեղինակությունն այնքան մեծ է, որին կնախաններն էլ հանգուցյալ Գամսախուրդիան, էլ Շեւարճանան, էլ Սաակաձվիլին:

Վրասանում, հասկալի մայրաքաղաքում, վրաց հասարակությունը դառնում է մոլի հավատացյալ: Որոշ դիտողներ կարծում են, սակայն, որ եկեղեցի համայնքը, խաչակնքվել վրացիների մի զանգվածի համար դաստիարակ մոլայն է: Փաստ այն է, որ վրացիները, սեսնելով ուղղափառ եկեղեցի, կանգնում են և երեք անգամ խաչակնքում: Օրինակ, մայրաքաղաքի երթուղային տեսու վարորդները մեկ օրում խաչակնքվում են մի քանի ասանյակ անգամ, քանի որ թրքիստան յուրաքանչյուր քաղաքի եկեղեցի է:

Մոլի հավատացյալ է հասկալի նոր սերունդը: Ըստ սոցիալոգների, եթե 1978 թ. թրքիստանի համայնքային ուսանողների միայն 1 տոկոսն էր իրեն համարում հավատացյալ, ապա 2000 թ.՝ 89 տոկոսը:

Վերջին 15 արհեստներն կրոնական ուղղափառությունը, րը քրիստոնեական մյուս ուղղությունների համեմատ խիստ փոփոխական է, մեծ է կենցաղ, աշխարհիկ ամեն վրաց եկեղեցու և դաստիարակության բաղադրիչն է:

Վրացիները մյուս ուղղությունների համեմատ խիստ դաստիարակական է, մեծ է կենցաղ, աշխարհիկ ամեն մի արարողության բաղադրիչն է վրացի փառանքի ներկայությունը: Վրասանում հասարակությունը վրաց ուղղափառությունն ընկալում է որդեկ ազգային գաղափարախոսություն: Անա այդ դաստիարակ էլ մյուս կրոնները, քրիստոնեական մյուս ուղղություններն ընկալվում են վստահ վրաց ղեկավարությամբ:

Պրասակաձվիլին էլ, որ մինչ այսօր Վրասանում չկա կրոնի մասին օրենք: Այս հանգամանքն անհանգստացնում է Հայ առաքելական եկեղեցուն, կաթոլիկներին, իսլամ աղբյուրներին և հրեաներին: Ըստ համախառն վրացիների Հայ առաքելական եկեղեցին

Արհեստներն թրքիստանի օղակավալայնում դիմավորեցին մոլի հավատացյալ վրացի մի քանի հարյուր ուսանողներ՝ վրաց եկեղեցու ազդեցիկ հոգեւորականներից Չեմոն Եղիսկոյանի գլխավորությամբ: Այդ բողոքի ցույցերը Երևանում կայացրին Վրասանի նախագահի նստավայրի, թրքիստանի վասիլյանի դեսպանության դիմաց, մի քանի ժամով փակվեց Ռուսավելու դուրսը:

Այդ օրերին Յաթայում գտնվող Շեւարճանանի հրահանգով թրքիստանի և վասիլյանի միջև համաձայնեցված փաստաթուղթը չստորագրվեց: Վասիլյանի արհեստներն արհեստները դադարեցրեց այցը Վրասան: Փաստորեն սա առաջին դեպքն էր, երբ վրաց ուղղափառ եկեղեցին

են ֆանատիզմն ու միջնադարյան սեւ գաղափարախոսությունը: Վրասանին սղառնում է ուղղափառ արմատականությունը», հայաստանցի հոգեւորական Բասիլ Կոբախիձեն:

Ի սարբերություն հայաստանյան իրականության, որտեղ Առաքելական եկեղեցին հայ փառանքական կյանքում գրեթե բացակայում է, վրաց ուղղափառությունը վերջին 15 արհեստներն մեծ է վրաց կենցաղ: Կարելի է ասել, որ փառանքական ժողովուրդները՝ վրացիներ, մեգրելներ, սվաններ, աբազներ, գուրիացիներ և այլն, միավորվում են ուղղափառությամբ, այսինքն՝ վրաց ժողովրդի ինքնության հաստատման հարցում ուղղափառությունը միավորող գործն է:

Շրջադարձ առ Աստված

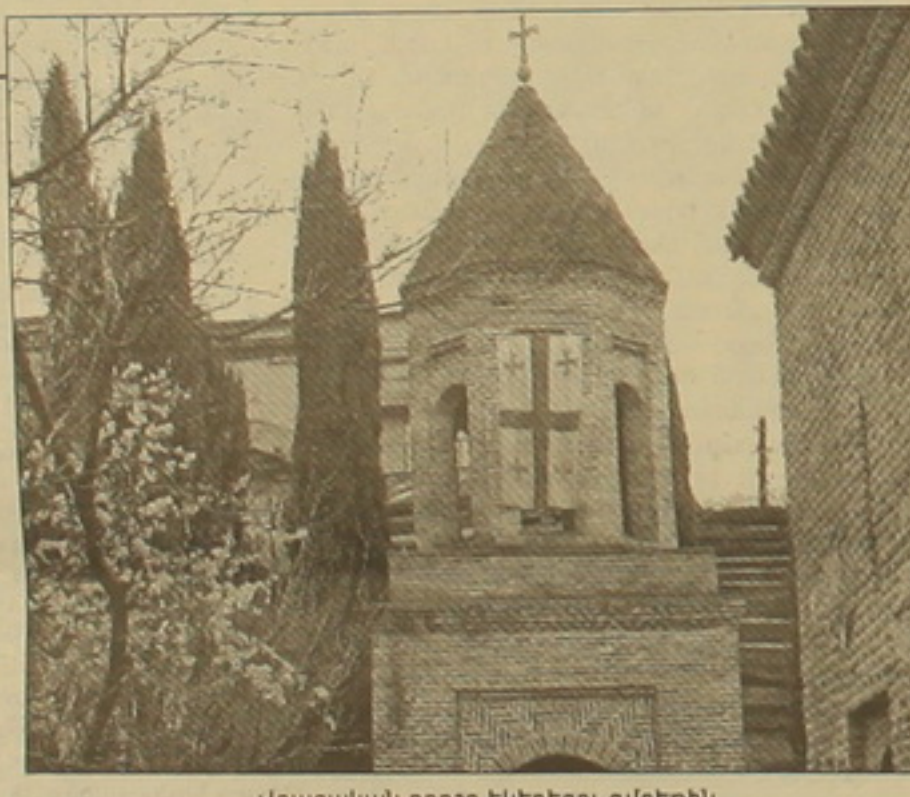
Վրաստանում ուղղափառությունը դառնում է գաղափարախոսություն, քարթվելական ժողովուրդներին միավորող գործն

Ինչո՞ւ է մարում թրքիստանի հայությունը

ԹԱԹՈՒԼ ՆԱԿՈՒՅԱՆ

Նույնացնում են աղանդի հետ, չնայած այն բանին, որ մինչև 608 թ. վրացական եկեղեցին ենթարկվել է ընդունել է հայ եկեղեցու իբրևությունը: 7-րդ դարի սկզբներին, երբ Ջարթուլում էր Բյուզանդիայում հաղթանակեց երկարակությունը, հայ եկեղեցին դառնալով միաբնակությունը: 608 թ. հայոց կաթողիկոս Աբրահամը հրադարձեց հասուն կրոնի, որով էլ խզվեցին Հայաստանի և Վրասանի եկեղեցական կապերը:

2003 թ. սեպտեմբերին Անդրկովկաս այցելության ժամանակներում Վասիլյանի արհեստներն թրքիստանի մի ստորագրեց մի ժամանակ, որով կանոնակարգվում էր Վրասանում կաթոլիկ եկեղեցու իրավական կարգավիճակը: Այդ ժամանակվա վրացի վրացիներն սկսվել էր դեռ 1999 թ.՝ հանգուցյալ Հոռոմի Հովհաննես-Պողոս Երկրորդի թրքիստանի այցելությունից հետո: Ի դեպ, նեմ, որ ժամանակ ընդունեց ոչ թե վրաց եկեղեցին, այլ Վրասանի ղեկավարները: Վրաց դաստիարակը հրադարձեց իր արհեստները և հանգուցյալ Գամսախուրդիան, արեւմտյան ժամ Լուի Թորանի այցի նախորդի վրաց դաստիարակի նստավայրում կազմակերպեց ասուլիս և հայաստանցի, որ Վասիլյանի

Վրացական դրոշմ եկեղեցու գմբեթին

ցին կարողացավ միջամեծ ղեկավար կյանքին, և նա ակնհայտ մեծ մասնակցություն ունեցավ թրքիստանի իբրևություններն անորոշ ժամանակով հետաձգեցին Վասիլյանի հետ նախատեսված միջոցառման ժամանակը ստորագրումը:

Ընդհանուր առմամբ վրաց փառանքական էլիտան և հասարակությունը ողջունեցին «Վասիլյանի խաչակրաց արհեստներ» դեմ ձեռնարկված ֆայլերը: Երբ է՝ եղան եկեղեցականներ, փառանքական գործը

ժամանակը ցույց կսա, թե արդյո՞ք Վրասանին սղառնում է ուղղափառ արմատականությունը և առաջնորդ ինչ դեմ է վերադարձվելու վրաց եկեղեցուն ղեկավար կյանքում: Այսօր կարող են արձանագրել, որ ժամանակին կրոնական և ազգային հանդուստողականությամբ հայսնի թրքիստանի այլևս չի հանդուստում այլ կրոնների, ոչ վրացի ժողովուրդների համակցությունը:

Թրքիստանի այլևս չունի հայկական շունչ

Վրասանի մայրաքաղաքում հայությունը օրեօր մարում է, չկա այլևս թրքիստանի հայկական շունչը: Ժամանակին թրքիստանում տեսնվող հայկական դրոշմները կային: Այսօր մնացել են 3-ը, որտեղ արդեն առաջին դասարաններ ձեռավորելու խնդիր է առաջանում: Գրեթե բացառապես հայաբնակ Հավլաբարում եւ հայությունը դավաճում է: Գործող նախագահ Միխայիլ Սաակաձվիլին հենց Հավլաբարում է կառուցում նախագահական նոր նստավայրը: Կարծիքներ կան, որ դա արվում է նախ հայությանն այդ շրջանից վերջնականապես դուրս մղելու նպատակով:

Ընդհանուր առմամբ Վրասանը դառնում է մոնոէթնիկ ղեկավարություն: Վրասանում էթնիկ հայերի և արաբաբնակների թիվը մոտ 550 հազար է կամ բնակչության 12 տոկոսը: Նախկին նախագահներ Գամսախուրդիայի և Շեւարճանանի օրով հայերի ու արաբաբնակների նկատմամբ ղեկավարողներն կիրառել են խտրականության գրեթե նույն մեթոդները: Շեւարճանան, ճիշտ է, ի սարբերություն Գամսախուրդիայի,

փոխեց ազգային փոքրամասնությունների հանդեպ մինչ այդ կիրառվող քիչ քանակականությունը, արհիվ ուղարկեց «Վրասանը վրացիներին» կարգախոսը, սակայն փոքրամասնությունների սոցիալ-սնտեսական, մեկուսացման հարցերի նկատմամբ անարթ վերաբերմունքը դաստիարակող, որ Վրասանում հույն բնակչության թիվը դառնալի 7 անգամ, ռուսներին՝ ավելի քան 5 անգամ, հայության թիվը Շեւարճանանի իբրևության սահմաններին դառնալի մոտ 100 անգամ:

Պես է նկատել, որ Վրասանում ազգային խնդիր ոչ թե վրացիների և հայերի կամ վրացիների և արաբաբնակների միջև է, այլ վրացիների և ոչ վրացիների: Ավելին՝ եթե վրացիներն ինչ-որ տեղ հայերի նկատմամբ դաստիարակ են հարգելի վերաբերմունքը, ապա արաբաբնակներն ուղղակի արհամարհվում են:

Թրքիստան լույս տեսնող «Կովկասյան ակցենտ» թերթը 2003 թ. նոյեմբերի 15-ի համարում մեքերում է հիմնական այն 10 փաստերը, որոնք վիրահայությանը (նախ Վրասանում բնակվող ոչ վրացիներին) խոչընդոտում է իրենց զգալու որդեկ երկրի լիարժեք փառանքներ: Մասնավորապես թերթը ղեկում է, որ Վրասանի իբրևությունները խախտում են հայ բնակչության արագազոր, բռնի կերպով ձուլում (հայերի վրացացում), անուշադրությամբ մասնում հայերի կենցաղային, սոցիալական, մեկուսացման, ազգային խնդիրները, վրացականի վերածում հայկական հուշարձանները, ոչնչացում հայերի իրավունքները, վարում կարգային խտրական փառանքություն, վրացական բանակում հայ զինծառայողներին ստորացնում են և այլն:

Ըստ է գրվում և խոսվում հայ-վրացական եղբայրական, բարեկամական հարաբերությունների մասին: Իրականում այդ հարաբերությունները չեն կարող լինել բարեկամական, առավել եւս եղբայրական, քանի դեռ Վրասանում հայությունն իրեն լավ չի գգում, արագազորում է երկրից կամ ազգանկան «յան»-ը փոխում «ձե»-ով կամ «Վիլի»-ով: Հայ-վրացական հարաբերությունները չեն կարող բարեկամական լինել, քանի դեռ Վրասանում շարունակվում են հայկական դաստիարակ հուշարձանների նկատմամբ արհեստները, վանդակալի դեպքերը:

Հ.Գ. Հոգեւորականի հեղինակը 2003 թ. վրացական ողբեր «Ազգ»-ի թրքալից աշխատել է և արդեն է Վրասանում:

Սաակաձվիլին և Պատրիարք Էլյա երկրորդը

նի հետ ժամանակը ստորագրելու դեպքում կստեղծվի նախադեպ մյուս կրոնական հավատների համար, և Վրասանը կկանգնի լուրջ խնդիրների առաջ:

Նից, փառանքներ, ուրիշ հրադարձեց ղեկավարությանը վրաց ուղղափառ եկեղեցու միջամասնությունը երկրի աշխարհիկ կյանքին: «Վրաց դաստիարակությանը դաստիարակ

Հեղուկսաստեղծություն

Սկզբը՝ «Տես» - Ազգ, մարտի 26-ի համարը «Ճննդավայր»։ Այս հաղորդագրությունը կարելի է դասել ազգային-ազգային-հայրենասիրական հաղորդումների շարքին, եւ դա նրա առավելությունն է։ Հեղինակն է՝ Ռոմանոս Զուլիս Կաթողիկոսը փոքր էկրանի վարդապետներից է, ում հաղորդումներն առանձնանում են բովանդակությամբ եւ ձևով դաժնությամբ, սակայն խորությամբ ու հուզական կողմերի զուգակցումով։ Հաղորդումների բարեմասնությունների մեջ էլ եւ սեսադասների իմաստավորումն ու գրավչությունը՝ այնուհետեւ եւ այնուհետեւ, որ դժվար է որեւէ «դասական» ու «ավելորդ» կարգ գտնել։ Ըստ կարծիքի է հաղորդման ներքին մթնոլորտը, «Ճննդավայր» կարո՞ղ արտոններն ու նրա օրհնյալ ծնունդների նվիրումն ու վարկաբանությունը, ազգի հոգեւոր ու կրթական-մշակութային բերան անգնահատելի ավանդը։ Խոսքն, իհարկե, այն կորած ծննդավայրի մասին է, ուր Մասիսները հակառակ կողմից են երեւում... Եվ հիացումն ու հույզը սկսում ու միայնաւորում են սկզբից. ոչ միայն սահուն, ասես լավերժողան մեջ լողալով անցնող մեր սրբազան գրողների ու ազգի կյանքով աղոթող անհասակաւորությունների դիմադասկերային շարքը, այլեւ հայերի ֆանտազի ստեղծված գողտրիկ կառույցների, բաղդադաս-ծաղկադաս դասագրքերի, ներսուղտուով խնամված շինությունների համադասկերով... Տիրուց ձեռք կա այդ կրթական օջախների վրա։ Նրանք են՝ հոգեւորային հայրերի մեջ։ Բարսեղ Կանաչյանն ու Լեւոն Ծանօրը, Մուսեղ Իսխանն ու Նիկոլ Աղբալյանը, ողբերից Չահրասն ու Չահրեհ Խախտունին. բոլորն էլ ազգի հոգեւոր ու կրթական գոյությանը նվիրված բանիբուն անհասակաւորություններ։ Կաթողիկոսը էկրանային անմոռաց դասուններ է ստեղծել՝ նվիրված Արշիլ Գորկուն, Լեւոն Թութունջյանին, Պետրոս Կոնստանյանին, նաեւ մեր ժամանակակից արվեստագետներից՝ Կոչար Գալստյանին եւ, իհարկե, Գրանտ Մաթեոսյանին, ուր մտածողի, արարողի անհասակաւորությանը վերաբերող ոչ մի գիծ ու երանգ չի վրիպել հեղինակ-նեոփոստի աչքից։ Այստեղ Կաթողիկոսի անցած մեծ եւ ուսանելի ուղին դրոց կարող է լինել յուրաքանչյուրի համար։

Այս հաղորդման առիթով ուզում եմ հասնել նեւ սկզբում եւ ավարտին հաջորդող «կցորդներ», որոնք ոչ այլ ինչ են, եթե ոչ եթերի էթիկա։ Հոգեւոր արատավոր երաժշտությունը մեզ նախադասաւոր ոչ սովորական հաղորդման, իսկ ավարտի վեհ ու դրամատիկ սրամաղդությունը շարունակվեց Լարկեյանի տղերով, որոնք հրեւեակային կերպարներով ու խոսքով մասնուցում էր Մարինն... Եթե նման հոգաւարությունը՝ գեթ առանձնահատուկ թեմաներին սկզբում դառնա՞ւ շատ կեանքի եթեր, թե չէ, նշանավոր գործիչ, արվեստագետի մահը հաղորդելով, հաղորդակարգ, առանց օւնջ ֆաւելու (որը հարգանք կմեծանկեր), անցնում է հաջորդ լրատվությունը... Չորեք է չնոտանալ, որ եթերը շատ զգայուն է եւ այդ զգացողությունը նաեւ դիտողին է փոխանցվում։ Արուստիան նվիրված մյուս հաղորդումը, երեւի կարելի է համարել այս ալիով սրված անեւագործը, շիտիկ «նադիոյական», որ վարում էր հեղինակը՝ կոլաբ գրասեղանին, անգույն, ան-

հաղորդումների աղիւսությունը, որը վերստին մեզ գլուխ է դնողի ռադիոն։ Իրողությունն այն է, որ բեմականերին նվիրված հաղորդումներն աղիւսիկ են լինում, եւ դա այս բնագավառի փորձառուների՝ Սեդա Սահակյանի եւ Արփիմե Տասին-ցյանի մեղը չէ, այլ սահմանված երազի։ Տեսե՛ք, զվարճալի հանդեսներին հասկացվում է մեկ ժամից ոչ դակաս, եւ դա հասկանալի է, սակայն կերպարվեստին, սեխնիկային ու զանազան հաղորդումներին («Կնոջ հմայի գաղտնիք», «Նկուղ» եւ այլն) նախաստված է նույնիսկ ժամանակ (30 րոպեից ոչ ավելի), որան երգիչներին ու արտիստներին, այլ խոսքով՝ սեխնիկական եւ ստեղծագործական՝ առանձնահատկությունների համահարթումը լքմիս, մասնագիտական հաղորդումը դարձնում է սիրողական ու մակերեսային։ Աստղծագործությունը ընթացի է, որի սկզբն ու ավարտը կարող են սրամագոտն հակադիր լինել, իսկ կարելուրն այդ ընթացի մասնուցումն է, հիմնավոր-

թե նույնիսկ հասկանալի սրվեին կիսնակարեւից («Սեանի ձկնորսներ»), դարձյալ թերի կիսեր դիմանակար, ֆանգի այն անավարտ եւ, արագուրում չէին գեւե վերջին օրացի դերերը եւ մի գլուխգործոց, որ Չասինյանն էր՝ Ս. Կարոսիկյանի «Եվ դո՛ւ, Բուռոս» դրամայից։ Առիթը կա եւ այստեղ, որ դրաման մեր իրականության մեջ առաջին դրամատիկական գործն էր (գրվել էր 1972 թ.), որ ահալի համարձակությամբ «ոմբահարում» էր սովետական դրամային հիմքերը, ցույց տալիս սի, կաւառասկություն, դաւանողի չարահաման «սիստեմ»։ Սա եւ դրան եւ չակերտի մեջ՝ որոշու գործող անձանց բառադասար. «Այս, այդ փսաւ սիստեմ...»: Շինարարի գործը կառավարիչ Չասինյանը դրամային մեջ իր դրամային է ստեղծել եւ ինչ ուզում՝ անում է. մարդկանց բանակից ազատում է, ինստիտուտ ընդունել տալիս, ուզածին բանն ունում կան ազատում... Եվ նույնիսկ կազմակերպում է իր մասին հողված ու հաղորդում (այն ժամանակ դա շատ դժվար էր)։ Բայց ահա Մոսկվայից գալիս է նրա ճակատային ընկերը՝ Վահանյանը, ում հետ դաստեղծում հերոսաբար կոլվել են... Ասիճանաբար երկուսի համար էլ սեսանելի է դառնում վիզը՝ երթմանի հայրենասերի ու այսօրվա իշխանավորի միջեւ... Երկուսն էլ վաս են զգում։ Մայրանը համով-հոսով, խոստաւեն, դյուրահաղորդ մի մարդու կերպար էր կերտել, ով առաջին անգամ դեմ է առնում «դասի»... Լուս լուս է ընկերուց հորդորը՝ ազնիվ ճանփի գալու... ադա ծանր լուրջությունից հետո՝ «Կարծես ես ես չեմ ուզում։ Ըստ եմ ուզում, բայց չեմ կարող. ու ե...»։ Այս խոսքերն ասում է այնուհետի փորձված, խելոված ծայրով, ճառադասից խոսումնաւ աչեւով, որ մարդիկ միմեւ օրս չեն մոռանում... Մայրանը թեւ վասառող էր, բայց մեծ երանությամբ գալով փորձի, առիթը բաց չէր թողնում իր երախտագիտությունը հայտնելու հեղինակին, եւ նեոփոստ Օլգա Մելի-Կրթանեսյանին, իհարկե, նաեւ հեռուստառադիոհեղեղումի նախագահ Ս. Պողոսյանին, ով եւ անձամբ մասնակցություն էր ունեցել էկրանային շարքերակի մշակմանը։

Մեր խոհակից, գրուցակից հարազատ երթերը

Վեդարվեստական հաղորդումներ

Մաս 4-րդ

հույզ, անհաղորդ... Ինձ անկեղծորեն զարմացրեց ու հուզեց հաղորդում «փրկելու» ռեժիսորի ջանքերը... Մի երկու գծանկար, մեծ լուսավորչի ձեռագրերը, որոնք համարյա չփարսեցին ինչու տղավորությունը, սակայն փորձառու ռեժիսորի գեղեցիկ ավարտը ցնցեց՝ իր էլեգիական վերաբանով... Տեսախցիկը դուրս է գալիս, սահուն Արուստիան այդու ծառերով, որոնց մերկացած մուգ բունն ու ճյուղերն ավելի են ընդգծում շուրջը ծյունով դասած բնանկարը։ Սահող «աչի» անձաւորումն է մեծ-մեծակ (ասես ամբողջ աշխարհում) արձանացած Արուստիանի հուսալքանքն ու կոկորդուդ մի բան է գնդվում... Իսկ բունգե ֆիգուրը զնալով ձեւանկարն է ձյան խոտը փաթիլներից։ Լուսավորչի գլխին ձյուն է մարում...

ումը՝ մտնով, հույզով։ Ինչո՞ւն կարելի է սուկ Օթելլոյի խեղդելու կամ թաւկինակը Դեղձնոնայից առնելու-մեծելու դասով հոգեվիճակ հաղորդել։ Նախորդող ու հաջորդող օղակներն են՝ ի թիվս այլ գործոնների, վկայում արտիստի օժտվածության ու ներգործության ուժը։ Առանց կերպարի՝ դժվարին վեճ ընդունելու, բեկումը հաղորդելու դասերի մասնուցման, անհնար է որեւէ արվեստագետի դիմանկար անել։ Անհրաժեշտ է զատուրել սեխնիկական եւ ստեղծագործական բնագավառի անհասակաւորությունները, բնականաբար, վերջինիս սրամաղդել հարկավոր ժամանակը։

Պիեսը եթե տալուց մի ֆանի ամիս անց Մայրանը վախճանվեց, եւ դա մեմ կոչեցին նրա «կարադի երգը»։ Ժողովուրդը չտախտանվեց, բայց լուսանկարները կան։ Ցավով, այս մասին ոչ մի խոսք չեղավ, կարծես նման բան չէր էլ եղել... Պակասություն չէ՞։ Իսկ եթե, ինչո՞ւն ֆաղափակիք երկրներում է, հաղորդմանը մասնակցեք գեթ մի թատերագետ, դարձ էր, նման բան չէր լինի։ Սա դերասանական ու ռեժիսորական անհասակաւորությունների վերաբերող (ֆանգի այլ է կերպարվեստից). մեւսաբաւ սեսաբան, Լեւոնյան կա թուր հաղորդումների դակասությունն է. ֆայնները չորեք է որոշի լինեն, դիտի հնչի մասնագետի խոսքը։

Գեղարվեստական հաղորդումներում նկատվում է մեր գրականության ու դրոլության մեծերին հիշելու գովելի միտում. փայլուն են բանախոսում Սամվել Մուրադյանը, Արծրուն Ավագյանը եւ Վազգեն Սաֆարյանը։ Ափսոս, դրանք ոչ մի կադ չունեն այս էկրանի դրամայի հետ. ինչո՞ւն ասում են՝ «նադիոյական» են եւ դասելով ամեն ինչից, դասարարված դասումները դեռեւ որեւէ հույս չեն ներշնչում այլընտրանքի։ Բայց, այդ, ղեքս է լուծում գեղարվեստի։ Մի ժամանակ գրական ստեղծագործություններից հասկանալի էր ինչ որ (եթե կար), կամ բեմականացվում էին։ Ծախսասար ամեն ինչը կրճատելու-տղելու գործընթացն ո՛ր կսանի մեզ... Գուցե հեռուստաբաւոնն, այնուամենայնիվ, ինչ-ինչ բաներ նկարի, դիտի՞ «սե օրվա համար...»: Ժամանակին, երբ հեռուստատեսության ցանցում ստեղծվեց կինոմիավորում, մեմ շատ չարչարվեցին, բայց նույնիսկ ամենահեղինակավոր նախագահի (Ս. Պողոսյան) գործնական վերաբերումն անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշակութային իտալա անհետացող հաղորդումների համար մի բան ստեղծել, այլ... դառնալ մի երկրորդ «Հայֆիլմ» ստուդիա։ Զանիսն աղոթեք ու կադրի անհամար անգոր եղավ՝ մեր թատրոնների ներկայացումներից հասկանալի նկարահանելու համար։ Կինոյի մարդիկ գերադասեցին ոչ թե ազգային մշ

Ամերիկյան կինոարդյունաբերության մասնագետները ավելի ու ավելի են հավելում այն համոզմանը, թե սեփական հավաքածու համեմատական են, ասել է, թե՛ որևէ ֆիլմն առատ է սեփական սեստարաններով, այնքան հավանական է, որ ինչ փող կհավաքի հանդիսատեսից: Հայացքն ուղղելով անցյալին՝ նրանք այս սեստարանները հաստատել են թե՛ որևէ կինոնկարների երկար ցանկը, որոնք ակնկալված հասույթը

րության գովազդային բաժնի վարիչ Մայլ Սոուզեյը: «Սեփական է վաճառվում» նշանակում է այն ֆիլմերը, որ համապատասխանում կինոյին: «Սեփական է հարկարի, որ վաճառվի այն, ինչ գուրկ է հետաքրքրությունից, նույն է որոշողներ թուն: Ֆիլմերը դիտում են այն դասակարգում, որ դրանք ստիպում են ծիծաղել, արհեստական վախի զգացում ունենալ: Համադաստեսները միայն հանուն սեփական զնա կինո»:

մանցերը կինոյում, երբ սասնամյակ առաջ Հյուսիսային Ամերիկայում 36 մլն դոլար հավաքեց: Մինչդեռ իսպաղի վարդի վերջին աշխատանքի՝ «Երազողներ» երիտասարդական դրամայի ռոմանտիկ եռանկյունին, որ դասկարգված է 60-ականների Փարիզի ֆունին, հազիվ 2,5 մլն բերեց: Ոչ հիանալի արձագանքներն ու հզոր օսկարյան ընտրաբաժը, ոչ էլ ռեժիսոր Մայլ Սոուզեյի եւ Ջուլիա Ռոբերթի նշանավոր անունները

Անցյալ տարի 10 ամենաաժողովրդական ֆիլմերից 5-ը PG կարգի են եղել: 25 ամենաաժողովրդական ժողովրդական միայն 4-ն են դասակարգվել R կարգին: «Եթե ֆիլմը R կարգ է ստանում, հանդիսատեսները ավելի ու ավելի հաճախ կինոն չեն գնում», ասում է որոշողներ Ջոն Գոլդմանը: Ամերիկացիների մեծ մասը դարձապես չի ուզում զանազան սեստարաններ կինոյում: Ինչպես մասնագետն են կինոստուդիաների ռեկլամային

սարեկան «հաղթ» հանդիսատեսի համար. հենց այդ հանդիսատեսից կազմողներն են առաջին ցուցադրումների օրերից բարձրագույնը կինո: Բայց բավական է R կարգի ֆիլմ նկարահանել, եւ մինչեւ 17 տարեկան դասակարգված արդեն չեն կարող այդ ֆիլմը դիտել, իսկ սա նշանակում է դոստեցիալ հանդիսատեսի կրճատում: Ֆիլմի հեղինակներին ավելի ու ավելի հաճախ են խնդրում կրճատել սեփական սեստարանները՝ այդ սարսա-

ՍԵՔՍԸ ԶԻ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ

չեն հավաքել, ուստի դասվում են ծախսողականների ցարից: Կինոարդյունաբերության փաստորեն «հանգել են» Նաթանյանի սկանդալային վեճի՝ «Լոլիտայի» զույգ էկրանացումներն էլ, «Սթրիփթինգ» ու «Սթրիփթինգի դարձվածքները» հավասարադաս, «Ժողովուրդն ընդդեմ Լարի Ֆլինթի» կենսագրական ֆիլմը՝ նշանավոր դոկումենտալիստ կյանքի դասակարգումը, «Հենրի և Ջունո»՝ երեք զգալիության աստիճանի Ֆլինթի Միլերի եւ Անայի Նիկոլի սիրավեպը, «Գայթակցությունը», որտեղ Անտոնիո Բանդերասն ու Անջելինա Ջոլին նկարահանվել են թե՛ անկողնային սեստարաններում: 1998-ին արդարեւ եկան «Գիտերներ» բուլգարի ռեժիսոր Դեյան Բուրիչևի 70-ականներին իր առնական արձանագրությունը՝ հայտնի դոկումենտալ «Դիզեր» է, միայն 26 միլիոն դոլար ծախսով: Նույնիսկ երբ «Warner Bros» կինոընկերությունը 1999-ին Սթրիփթինգի վերջին փուլը՝ «Լայն փակած աչքերով» դրաման՝ Թոմ Զուրկի եւ Նիկոլ Զիդանի մասնակցությամբ, հրամարտեց որոշել նշանակալից իրարարձություն սեփական մասին դասակարգումը կինոյի աշխարհում, նույն է CNN-ը, հանդիսատեսները այժ փակեցին դրա վրա: «Մարդկանց իրը բռնում է անտուր սեփական սեստարաններից», այս կարծիքին է «Universal» կինոընկեր-

«Մեծություն»

«Վերջերս NC կարգին դասակարգվող (մինչեւ 17 տարեկաններին խորհուրդ չի տրվում դիտել) «Լուր կոկորդում» վավերագրական ժառանգությունը, որը հետաքրքրաշարժ եղանակով «Լուր կոկորդ» հայտնի դոկումենտի (1972) դասակարգումն է անում, այդպես էլ չկարողացավ դուրս գրվել փաստագրական կինոյի գեներացիայից, չնայած սոստիայի կազմակերպման մարկեթինգային արշավին: Մինչեւ օրս այդ ժառանգությունը հաջողվել է ընդհանրապես 500 հազար դոլար հավաքել: Պոռնոկինոյի «դարակազմիկ գովազդների» հանդեպ հանդիսատեսների հետաքրքրության բացակայությունը, ըստ մասնագետների, բացատրվում է այն հանգամանակով, որ դոկումենտ մեղմից մինչեւ ամենաթուրանդ, հիմա մասշտաբ է յուրաքանչյուր տարի, հյուրանոցում եւ սեսաարտադրանքի խանութում: Բեռնարդ Բերտոլուչիի երկու գործերի ցուցանիշների համեմատությունը ավելի է հստակեցնում դասակարգումը: «Վերջին սանգոն Փարիզում» ֆիլմը, որն ընդարձակեց սեփական դասակարգումը սահ-

չօգնեցին «Մեծություն» ֆիլմին: Միջոցառման հարթությունների շնորհիվ հյուսված կինոնկարը, որ դասակարգվում է R կարգին (երեխաներին խորհուրդ չի տրվում դիտել), 36 մլնի սահմանագիծը չհասցրեց: «Ջինսին», որ նույնպես լավ արձագանքներ էր ստացել, ըստ ստատիստիկայի, ռիթմի որ հանդիսատեսին համեմատելի գրգռել սեփական կյանքի մանաչված հետազոտողի դիտակարգով, խմբային սեփական փորձարարությամբ, որով զբաղվում էր նա թիւը, բայց «Fox Searchlight» սոստիայի եռանկյուն ջանքերը հաջողությամբ չտրակվեցին, թեւ վերջինս հազվադեպ է վիրավորում: «Սեփական մասին զանազան կարգակարգում, նկատել է գրող եւ ռեժիսոր Բիլ Զոնդերը, սակայն սեփական մասին խոսելու միջին ինքնին զանազան մարդկանց ստիպում է նյարդայնանալ»:

Կինոթատրոնի յուրաքանչյուր սեր կասի, որ ամերիկացի հանդիսատեսները սիրում են PG կարգի (երեխաներին թույլատրվում է մեծահասակների ուղեկցությամբ) ֆիլմերը եւ ոչ թե R կարգ, ինքնին հասկանալի է, NC-17: Վերջերս ShowWest միջազգային ֆորումում Կինոթատրոնների սերտի ազգային ընկերակցության նախագահ Ջոն Ֆիթսիանը կոչ արեց Հյուսիսային ամերիկյան PG կարգի ֆիլմերը սալ, քան R-ձայնողակներ:

րը, սեփական հանդիսատեսներին ստիպում է իրենց անհարմար զգալ: «Սեփական այլեւս չի վաճառվում, հավաստիացնում է որոշողներ Փիլ Գուբերը՝ վկայակոչելով մարկեթինգային հետազոտությունների տվյալները: Վաճառվում է հունորը: Սեփական կասկածաբար մեջ, ծիծաղի տեղի տալով, հարթում է անհարմարության զգացումը: Գուբերի կարծիքով, եթե սեփական վաճառվում է, ապա խոսքը լուրջ սեփական մասին է: Ֆիլմերը կարող են սեփական դասակարգվել, բայց ի վիճակի չեն ցույց տալու սեփական ծնված մեծությունը, որին ծարավ են մարդիկ: Բացի դրանից, համոզված է Գուբերը, կինոյում դեմ է անվաճառ սեփական լինի՝ երիտասարդ հանդիսատեսի համար: Դրա դասակարգումը, ըստ նրա, ղեկ է զարկալի բռնության հետ կամ ծիծաղելի լինի»: Ահա թե ինչու գրեցին, բայց ու ծիծաղելի սեփական «Բուրդ խնդրանում են Մերիի համար», «Ամերիկյան կարկանդակ», «Ճանադարային արկածներ» եւ նման ժողովրդական գործում է:

Սեփական լավ է համակցվում նաեւ քիչերի ժանրի հետ: Այս սեստարանի դասակարգումը մասնագույց են անում ռեժիսոր Ադրիան Լայնին, որը մեծապես հաջողություն է հասնում այդ աստիպանում. բավական է հիշել նրա «Ճակատագրական հակումը», «9 1/2 արքայ»-ը, «Անվայել առաջարկը» եւ «Անհավասարիմ կինը»: «Այսօր մարդիկ անհարմար են զգում, եթե իրենց սեստարան են հասարակական վայրերում, ասեմ, կինոթատրոնում՝ սեփական դասակարգում անդաճած երանգ ունեցող ֆիլմ նայելիս, զեպում է որոշողներ Բիլ Գուբերը: Եթե դու գնում ես կինո, կարող ես այնտեղ դասահամար հանդիպել ձեր երեխաներին, հարեաններին կամ գործընկերներին»: Այս ամենից բացի, սոստիաներն այլեւս չեն զբաղվում մեծահասակների համար կինո սեղծելով: Ավելի հեշ է ֆիլմեր վաճառել 13-ից 28

փելի R կարգից խուսափելու նպատակով: «Երեք իս» ֆիլմի համար PG-13 կարգ ստանալու համար Ռոբ Զոնդերը ֆիլմից հանել է ամենազգուշ սեստարանները, իսկ հետո՝ դրանք վերականգնել DVD սարքերով: «Եթե սեփական, իրոք, թե՛ է, R կարգը երաշխավորված է, ասում է «DreamWorks»-ի ներկայացուցիչ Փրեյդ: Դա ավելի բարդ ուղի է»: 60-ականների վերջին եւ 70-ականների սկզբին ամերիկյան ֆիլմերը լի էին սեփական սեստարաններով: Իսկ այսօր դժվար է դասակարգել, թե կզանցվի որեւէ կինոստուդիայի թեկուզ մեկ բաժանմունք, որն այդ կինոնկարներին կանաչ լույս կտա: Հեռու չեն այն ժամանակները, երբ կինոստուդիաները, ովքեր ցանկություն կունենան երկու մեծահասակների փոխհարաբերությունների մասին դրամաներ դիտել, սեփական կինոյի այնտեղի դասակարգումը, ինչպիսիք է, ասեմ, ընեն Ռասելի «Սի-

«Լայն փակած աչքերով»

րահարված կանայք» կամ մեծահասակների համար նախատեսված ֆիլմերը DVD-ով կդասվիրեն Netflix-ում (սեստարանային ծառայություն) Movielink-ում (ֆիլմեր հանելու օնլայնային ծառայություն) կամ իրենց կարելային ընկերություններում: «Սեմի դուրիսանական հասարակություն են, ասում է Փրեյդ: Ավելի լավ է նման ֆիլմերը տանել յեմ»:

«Երազողներ»

Արժեքներ

11 ապրիլի, 24.00 32
«Երջանիկ Սուրբ ծնունդ, միսը Լոբեն»՝ Ռեժիսոր՝ Նազիսա Օբիմա: Դերերում: Դեյվիդ Բուրի, Ռուիչի Սակամոնո, Տակեոի Կիսանո: Մեծ Բրիտանիա - Ճապոնիա, 1982:
1942-ին, անգլիացի ռազմագերիների ծածկարում մայր Սեյլիերի եւ ճապոնացի կառիսան Յոնոյի դիմակայությունն արագույն է Արեւմուտքի եւ Արեւելի հանդիպումը:
11 ապրիլի, 00.10 Հայ TV
«Հասցեն անհայտ է»՝ Ռեժիսոր՝ Կիմ Կի Դոկ: Դերերում: Յան Դոն Կի, Բան Մին Տի: Կորեա, 2001:
Դառը դասակարգում՝ անցյալի սխուր թեղ ժառանգված կորեական գյուղի կյանքից:
12 ապրիլի, 22.49 31
«Վերջակետ»՝ Ռեժիսոր՝ Մեթյու Փարիլի: Դերերում: Գաել Գարսիա Բեռնալ, Նասայա Վերբլեյ, Ջեյմս Դարսի: Իտալիա - Մեծ Բրիտանիա, 2003:

Սիրային եռանկյունի, որտեղ կյանքն ու կինոն հնարանորեն միախառնված են:
12 ապրիլի, 23.15 Կենտրոն
16 ապրիլի, 17.25 Ար
«Սարաբանդա»՝ Ռեժիսոր՝ Ինգմար Բերգման: Դերերում: Լիվ Ուլման, Ելանդ Յոսեֆսոն: Շվեդիա, 2003:
Հոգեմազ ընտանեկան դրամա՝ հայրերի ու զավակների բարդ փոխհարաբերությունների թեմայով:
12 ապրիլի, 00.10 Կյուրա
13 ապրիլի, 00.10
14 ապրիլի, 24.00
«Լյուդվիգ»՝ Ռեժիսոր՝ Լուկինո Վիսկոնտի: Դերերում: Հելմուտ Բերգեր, Ռոմի Ընայդեր, Սիլվանա Մանգանո, Թեմվոր Գաուդեր, Հելմուտ Գրիմ: Իտալիա - Գերմանիա - Ֆրանսիա, 1972:
Լայնամեծալ դասակարգված կզավ, Բավարիայի վերջին թագավոր Լյուդվիգ II-ի դրամատիկ կյանքի դասակարգումը:
13 ապրիլի, 24.00 32
«Ֆինես»՝ Ռեժիսոր՝ Պիեռ Բուսոն: Գլխավոր դերում՝ Ժան-Լուի Տրենտինյան: Ֆրանսիա, 1995:
Իտալիայի խաղաղության դասակարգումը ընդհանուր անուրից հանրապետականների ու կոմունիստների դեմ մարտնչող զինադաս Մասսադալա փիլիսոփա է, հեղինակ եւ զինիկ:

14 ապրիլի, 22.50 31
«Ինչ է մնում»՝ Ռեժիսոր՝ Էշեն Պերյե: Դերերում: Դանիել Դարյո, Էդսոն Սիդոնի, Ֆրանսուա Մարթուր, Մարին Սարս: Ֆրանսիա - Բելգիա, 1999:
Տարեց փկնոց եւ սեանոր դասանու բարեկամությունը նորովի է վերաիմաստավորում նրանց կյանքը:
14 ապրիլի, 01.15 Շանթ
«Մեռած ու գոհ Դրակուլան»՝ Ռեժիսոր՝ Մել Բուսո: Գլխավոր դերում՝ Լեյլի Նիլսեն: ԱՄՆ, 1995:
Զվարճալի դարողի սարսափի ֆիլմերի հանրաճանաչ մոտիվներով:
15 ապրիլի, 23.05 Երկիր Մեդիա
«Տեր եւ փկնոց Բիջոներ»՝ Ռեժիսոր՝ Ջեյմս Այվորի: Դերերում: Փոլ Նյուման, Ջոան Վուդորդ: ԱՄՆ, 1990:
Ընտանեկան իրոնիկ, որ ծավալվում է 30-40-ականների ամերիկյան գավառում:
16 ապրիլի, 23.25 Կյուրա
«Հարին՝ ձեր լավը կամեցող բարեկամը»՝ Ռեժիսոր՝ Դոմինիկ Մոլ: Դերերում: Լորան Լյուկա, Սերի Լոմես, Մաթիլդ Սեյնյե: Ֆրանսիա, 1999:
Հարին երկարամյա ընդմիջումից հետո հանդիպելով գրական ծիրի սեր դարձրելու, որոշում է կարգավորել նրա կյանքը՝ խտություն չդնելով միջոցների մեջ:

16 ապրիլի, 00.10 Հայ TV
«Սագաղեմացու ուրբեր»՝ Ռեժիսոր՝ Փիլիպ Սալան: Դերերում: Ջեյմս Դարսի, Մայլոն, Դորոթի Դաֆի, Աննի - Սերի Դաֆ, Էյլին Ուոլ: Մեծ Բրիտանիա, 2002:
Վեներական փառասոնի գլխավոր մրցանակային արձանագրած դրամա, որտեղ գրաստության ուրբերի կողմից կառավարվող ուղղիչ հաստատությունը՝ թեթևաբար աղջիկների համար, նման է համակենտրոնացման ժամբարի:
17 ապրիլի, 23.25 Կենտրոն
«Անգլիական գեղեցկություն»՝ Ռեժիսոր՝ Ռիչարդ Էյր: Դերերում: Բիլի Զրադալի, Զլեյ Դեյնս, Ռուիչի Էվերթ, Բեն Զալկին: ԱՄՆ - Գերմանիա - Մեծ Բրիտանիա, 2004:
Նեղ Զինեթոնը, միջնադարյան Լոնդոնի թեմական աստղ, որ հայտնի է կանանց դերերի փայլուն մարմնավորմամբ, կորցնում է իր վարկը, երբ թագավորի հրամանով կանանց թույլատրվում է թեմելը:
17 ապրիլի, 01.20 Փոքր
«Սարսական ակումբ»՝ Ռեժիսոր՝ Դեյվիդ Ֆինչ: Դերերում: Էդուարդ Նորթոն, Բրեդ Փիթ, Հելենա Բոնեմ Զարթեր: ԱՄՆ, 1999:
Երգիական գրեթե փկնոց, անարխիստի մանիֆեստ եւ կաֆկայան մոնոլոգի խառնուրդ՝ անուր ծառայողի անձի երկասման մասին:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ԳՅԱԸԶԲ - 05/7 ծածկագրով կազմակերպում է գնումների հարցում **ՀՀ կառավարությանն առընթեր անճարժ գույքի կադաստրի ղեկավար կոմիտեի տեղեկատվական կենտրոն ստորաբաժանման վարչական շենքի** (Կոմիտասի 35/2) վերանորոգման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1025 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայինվեսթբանկ» Հ/Գ 115003450281 «Հայքրոնախաղի ինստիտուտ» ՓԲԸ-ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում ՓԲԸ-ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 9 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25 Հ. Ավետիսյանին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ 2005 թվականի ապրիլի 22-ը, ժամը 16.30-ը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանը սկսում է 2005-2006 ուսումնական տարվա ընդունելությունը մագիստրոսի կոչում շնորհող հետևյալ ծրագրերով՝

- ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԵՄՍԱՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ
- ՀԱՄԱԿԱՐԳՅՈՒ ԵՎ ՏԵՂԵԿՈՒՄԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
- ՀԱՄԱԿԱՐԳՅՈՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՂՈՒԹՅՈՒՆ
- ԻՐԱԿԱՐԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
- ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՆՔՆԵՐ
- ԳՈՐԾԱՐԱՐ ԴԵԿԱՎԱՐՈՒՄ
- ԶԱՐԱԶԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
- ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒ ինչպես նաև՝
- ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵԶՎԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄՆ ԿԱԿՅԱԳԻ ԸՆՈՐԴՈՂ ԾՐԱԳԻ

Բարձրագույն կրթությունը եւ անգլերեն լեզվի լավ իմացությունը լիարժեք են:

Համալսարանում գործում է ուսման վարձերի վճարման, զեղչերի, փոխառության ձևերը համակարգ:

Փաստաթղթերի ընդունման վերջնաժամկետն է **ապրիլի 11-ը, ժ. 15 00**

Տեղեկությունների համար դիմել՝ Երևան, Մարշալ Բաղդասյան 40, 19 սենյակ
Հեռ. 51-27-93, 51-27-92

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/64 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Մալաթիա-Սեբաստիա** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1620 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 9 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 16.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/65 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Նոր-Նոր** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 2025 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 9 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 17.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/62 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Երեւունի** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1055 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 14.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/63 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Կենտրոն** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1325 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 15.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/60 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Աջափնյակ** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1320 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 11.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/61 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Դավթաբեն** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1080 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 12.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Արմենտել» հայտարարում է բաց մրցույթ՝ **անճարժ գույքի գնահատման աշխատանքներ կատարելու համար:**

Մրցույթին կարող են մասնակցել միայն տեղական կազմակերպությունները: Այն կազմակերպությունները, որոնք ցանկանում են մասնակցել մրցույթին՝ ղեկավարվում են գրանցված լիցենզիայով:

Մրցույթի առաջարկները կգնահատվեն մրցույթային հանձնաժողովը: Հանձնաժողովը որոշումներ կընդունի ձայների թվով մեծամասնությամբ: Հաղթողին որոշելու կարգը (գնահատման չափանիշները) մանրամասն նկարագրված է կանոնակարգում՝ մրցույթի հրավերում:

Առաջարկի հետ մասնակցները ղեկավարվում են ներկայացնել բանկի սկան Երախիմ (մասնակցության համար): Մասնակցության երախիմի մանրամասները նվազ են մրցույթի հրավերի համապատասխան կետում:

Մրցույթի անցկացման ժամանակը եւ աշխատանքների ծավալը Երախիմ կազմակերպությունները կարող են ստանալ հետևյալ հասցեով:

«Արմենտել» ՀՊ ՓԲԸ, Արաբկյան 2, 2-րդ հարկ, 216 սենյակ, հեռ.՝ 374 1 28-70-66:

Առաջարկների ներկայացման վերջին ժամկետը՝ 2005 թ. մայիսի 11-ին, ժամը 12:00:

Մրցույթի հայտերի բացման հատուկ նիստը տեղի կունենա 2005 թ. մայիսի 16-ին, ժամը 14:00-ին, իսկ մրցույթի հայտերն ամփոփելու նիստը՝ 2005 թ. մայիսի 20-ին, ժամը 15:00-ին:

ԱՐՄԵՆԵՏԵԼ ՀՊ
ՀԱՄԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/58 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Ավան** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 1745 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ-ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 9.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեճական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ - ՄԲԱԸԶԲ - 05/59 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **Երևան ֆաղափ Արաբկիր** համայնքի վարչական տարածքի ոռոգման ցանցերի վերանորոգման եւ վերակառուցման աշխատանքների ձեռնարկման նպատակով: Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 3375 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիմինվեսթբանկ» Հ/Գ 247010010343 «Կոմուննախաղի» ՓԲԸ ին և սույն հայտարարության հրատարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել Պեճական գնումների կենտրոնին հետևյալ հասցեով՝ Բ.Երևան, Կոմիտասի թ., 54/բ, հեռ.՝ 2893-25 հանձնաժողովի ֆաբրիկայի 3. Այլուցին:

Հրավերը անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաև անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը ղեկավարվում են ներկայացնել մինչև դրանց բացման ժամը՝ սույն հայտարարության հրատարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 10.30-ը: